

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน ความเป็นมาของประเทศในกลุ่มอาเซียน

อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศได้มีการข้ามพรมแดนออกไปยังต่างประเทศ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี อาชญากรรมที่เป็นการฟอกเงินก็เช่นเดียวกัน เมื่อแต่ละประเทศได้มีการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา อาชญากรก็ย่อมที่จะหาทางที่จะนำเงินไปฟอกยังประเทศที่กฎหมายยังมีช่องโหว่หรือกฎหมายนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดให้ความผิดอาญานั้นเป็นความผิดมูลฐานที่นำไปสู่การฟอกเงิน ทำให้จะต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สภาพอาชญากรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียน

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

การประกอบอาชญากรรมในปัจจุบันมีการพัฒนาเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีการรวมตัวของสมาชิกหลายคน เมื่อมีการทำงานเป็นองค์กรแล้วก็ทำให้เกิดการเตรียมวางแผนเป็นกระบวนการ เกิดศักยภาพในการกระทำความผิดที่มากขึ้น นอกจากนี้ องค์กรอาชญากรรมยังมีความเกี่ยวพันอย่างมากกับการฟอกเงิน เพราะผลประโยชน์และทรัพย์สินที่องค์กรอาชญากรรมได้จากการประกอบอาชญากรรมนั้นเป็นจำนวนมากมหาศาลซึ่งองค์กรอาชญากรรมต้องการปกปิดแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินจึงต้องหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้เงินหรือทรัพย์สินเปลี่ยนรูป แปรสภาพหรือปกปิดเงินนั้นให้กลายเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การที่มีบุคคลที่ได้เงินหรือทรัพย์สินจากการกระทำความผิดนำเงินนั้นไปซื้อทรัพย์สินมีค่าที่ภายหลังจะสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย และยากต่อการติดตามร่องรอย เช่น ทองคำ เครื่องประดับ อัญมณี รถหรู หรืออาจใช้วิธีโอนเงินออกนอกประเทศเพื่อให้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจในประเทศอื่นแล้วจึงค่อยนำกลับมาในประเทศ หรืออาจนำไปฝากหรือลงทุนในธุรกิจที่ตั้งขึ้นมาบังหน้า ซึ่งหากการตรวจสอบเส้นทางการเงินหรือการรายงานธุรกรรมของธนาคารมีประสิทธิภาพก็จะทำให้สามารถติดตามเส้นทางการเงินได้ โดยสรุปแล้วกระบวนการฟอกเงินจะเริ่มจากการผู้กระทำความผิดเก็บเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไว้โดยไม่ได้นำไปเปลี่ยนสภาพให้กลายเป็นทรัพย์สินอื่น โดยการเก็บจะเป็นการเก็บไว้กับตัวโดยมิดชิด โดยวิธีนี้เป็นวิธีดั้งเดิมที่ยังใช้กันอยู่จนปัจจุบัน เช่น การใส่ใฝ่ฝังดิน หรือนำฝากธนาคาร เป็นต้น ซึ่งเรียกว่า กระบวนการนำเงินเข้าระบบ (Placement Stage)² ต่อมาจะนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปเปลี่ยนสภาพเป็นทรัพย์สินอื่น เช่น นำเงินไปซื้อทองคำ อัญมณี ทรัพย์สินที่มีราคาแพงหรืออสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น มักจะใช้ชื่อบุคคลอื่นที่ไว้ใจได้ทำนิติกรรมหรือโอน

² สำนักงาน คปภ. (2544). แนวทางการปฏิบัติตามมาตรการด้านการป้องกันการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย สำหรับธุรกิจประกันภัย. (ออนไลน์) จาก https://www.tgia.org/upload/file_group/21/download_254.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2563

กรรมสิทธิ์ให้เพื่อบังหน้า ซึ่งเรียกว่า การย้ายเงิน (Layering Stage) และพัฒนาเป็นการนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดซึ่งเป็นเงินจำนวนมากไปรวมกับเงินที่ได้มาโดยถูกต้องไปลงทุนในกิจการที่ถูกกฎหมายอื่นๆ หลายๆ กิจการ ซึ่งเรียกว่า การนำเงินกลับมาใช้ (Integration Stage) เช่น ซื้อขายที่ดิน ปล่อยเงินกู้ หรือซื้อขายหุ้น เป็นต้น³

จะเห็นได้ว่า การฟอกเงินเป็นวิธีการหนึ่งให้อาชญากรส่วนใหญ่นำมาใช้เพื่อทำให้เงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายที่ผ่านการฟอกเงินแล้วสามารถนำกลับมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมและพัฒนาองค์กรอาชญากรรมต่อไปส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยของประชาชน และยังไปกว่านั้นมาตรการทางอาญาที่มีอยู่ก็ไม่สามารถจะนำมาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ได้ เนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น การติดตามร่องรอยเส้นทางการเงินของอาชญากรที่กระทำความผิดทำได้ยากขึ้น เนื่องจากความเจริญของเทคโนโลยี และอิทธิพลขององค์กรอาชญากรรม ดังนั้น เพื่อให้สามารถติดตามร่องรอยเส้นทางการเงินและให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา จึงมีการกำหนดมาตรการทางอาญาและทางแพ่งของกฎหมายฟอกเงินที่จะป้องกันและปราบปรามรวมไปถึงดำเนินการกับองค์กรอาชญากรรมเพื่อตัดเงินทุนที่จะนำไปหมุนเวียนในองค์กรอาชญากรรม ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนรูป หรือโอนต่อไปก็ทอดทิ้งตาม⁴

1.1 แนวคิดการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

เดิมทีแนวคิดในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมีจุดมุ่งหมายไปที่ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด กล่าวคือ ต้องการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดไปลงโทษเพื่อให้ภัยอันตรายที่เกิดจากอาชญากรคนนั้นๆ หดไป แต่แนวคิดนี้ไม่สามารถนำมาใช้ได้กับอาชญากรรมที่มีแรงจูงใจเป็นผลตอบแทนจำนวนมาก เมื่อเทียบกับความเป็นไปได้ที่จะถูกจับดำเนินคดี ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวจะถูกลงโทษนั้นมีสัดส่วนน้อยกว่าแรงจูงใจที่จะได้ทรัพย์สินจำนวนมากจากการกระทำความผิด อีกทั้งเมื่อได้เงินหรือทรัพย์สินมาแล้วก็สามารถใช้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเป็นทุนในการกระทำความผิดต่อไปได้หรือแปรสภาพให้ดูเหมือนว่าได้เงินหรือทรัพย์สินมาโดยชอบด้วยกฎหมายทำให้อาชญากรมักจะเลือกที่จะกระทำความผิดต่อไปอีก ดังนั้น เมื่อแนวคิดการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแบบเดิมไม่บรรลุผล จึงมีการวิเคราะห์แล้วพบว่า การที่องค์กรอาชญากรรมอยู่ได้นั้นก็เพราะทรัพย์สินอันเปรียบเสมือนระบบเลือดที่หล่อเลี้ยงองค์กรเอาไว้ ถ้าทรัพย์สินที่ได้มาถูกยึดไป

³ Bernardo Cremades and David J.A. Cairus, “Transnation public policy in international arbitral decision making” in Arbitration-money laundering, corruption and fraud, Kristine Karston and Andrew Berkeley.(Paris : ICC Pub., 2003), p.76.

⁴ สิปปวัฒน์ แสงรุ่งเรือง. (2555). ความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กับความผิดฐานเป็นอั้งยี่. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 6.

องค์กรอาชญากรรมก็จะขาดเงินหล่อเลี้ยงย่อมจะถูกทำลายตามไปด้วย ผิดกับการเล่นงานตัวบุคคล ดังที่กล่าวมาแล้ว⁵

แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมขององค์กรอาชญากรรมนั้นเดิม การริบทรัพย์สินที่มีเงื่อนไขในระบบกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะขึ้นอยู่กับ การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและการริบทรัพย์สินทำได้เฉพาะแต่กับทรัพย์สินของคนร้ายที่จับได้ เท่านั้น ทำให้ไม่สามารถจะเอื้อมไปถึงการริบทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมหรือทรัพย์สินที่ได้มีการ แปรสภาพแล้วไม่ได้ ประกอบกับการกระทำความผิดของจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 174 โจทก์จะต้องเป็นผู้พิสูจน์ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการ กระทำความผิดซึ่งทำได้ยาก เพราะทรัพย์สินมีการแปรสภาพได้รวดเร็วมากในภาวะการเงินและ เศรษฐกิจที่มีการพัฒนาเทคโนโลยี จึงเกิดแนวคิดในการสร้างมาตรการกฎหมายพิเศษขึ้นมาสำหรับปราบปรามหรือริบทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ โดยการแยกกระบวนการทรัพย์สินนี้ออกมาจากระบบอาญา ซึ่งมีแนวคิดมาจากกฎหมายในประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) เดิม ที่คดีประเภทนี้มี 2 ประเภทคือคดีประเภทฟ้องคน (action in personam) มีลักษณะเป็นคดีแพ่ง ทั่วไป และคดีประเภทฟ้องทรัพย์สิน (action in rem) มีลักษณะเพื่อยึด อายัดและริบทรัพย์สินเหล่านั้น มีที่มาจากคดีกักเรือ (arrest of ship) กล่าวคือ เมื่อมีหนี้สินที่เกี่ยวกับเรือ เช่น เรือก๋อมลพิช หรือหนี้ จำนองของเรือ กฎหมายถือว่าเรือเป็นตัวกระทำความผิดโดยมิได้จำกัดเฉพาะนายเรือ เมื่อยื่นฟ้องเรือแล้ว จะมีคำขอให้กักเรือไว้ พร้อมให้มีการชดใช้ค่าเสียหาย หากไม่ชดใช้ก็นำเรือขายทอดตลาดโดยไม่ต้อง ทราบว่าจริง ๆ แล้วว่าเรือลำนี้เป็นของผู้ใดเพราะเป็นเรื่องที่ฟ้องเรือเท่านั้น ส่วนผู้ที่เป็นเจ้าของเรือ ก็สามารถยื่นข้อต่อสู้หรือข้อคัดค้านเข้ามาได้ แต่คดีกักเรือนี้เป็นแต่เพียงคดีแพ่งไม่ใช่คดีอาญา แนวคิด ดังกล่าวนี้นี้เองที่นำมาเป็นแนวคิดเป็นมาตรการริบทรัพย์สินในระบบของกฎหมายฟอกเงิน⁶

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน

การฟอกเงินถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีการกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาแล้ว นักกฎหมายสหรัฐอเมริกาได้เสนอแนวความคิดว่าด้วยการสมคบกันกระทำการฟอกเงิน โดยนำทฤษฎี การสมคบกัน (Conspiracy Theory) และทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุน (Aiding and Abetting Theory) มาใช้ โดยสาระสำคัญ ดังนี้

(1) ทฤษฎีการสมคบกัน (Conspiracy Theory) ทฤษฎีนี้ได้เป็นไปตามหลักกฎหมาย ความผิดพื้นฐานของการสมคบกันกระทำความผิดทางอาญาที่ว่า “บุคคลที่ร่วมในการสมคบกันจะต้อง มีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการ” โดย Pinkerton Rule วางหลักไว้ว่า ให้ถือว่าผู้ร่วมสมคบกันร่วม กระทำความผิดต่อการกระทำของผู้ร่วมสมคบกันอย่างไม่จำกัด และการให้ความช่วยเหลือในการ สมคบย่อมจะทำให้กลายเป็นกลุ่ม ทั้งนี้ ตามข้อตรรกวิทยาที่ว่า การก่อตั้งมีที่มาจากการตกลง และการตกลงนำไปสู่การสมคบกัน และการสมคบกันก่อให้เกิดความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการนอกจากนี้

⁵ จรัญ ภักดีธนากุล. (2543). สาระสำคัญ การบังคับใช้ และผลกระทบของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม. หน้า 2-3.

⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 3-4.

ยังมีแนวคิดเพิ่มเติมที่ว่า การกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกันกระทำความผิดหรือฉ้อฉลต่อรัฐโดยให้ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย และเพื่อพิสูจน์ความผิดต้องแสดงให้เห็นว่า

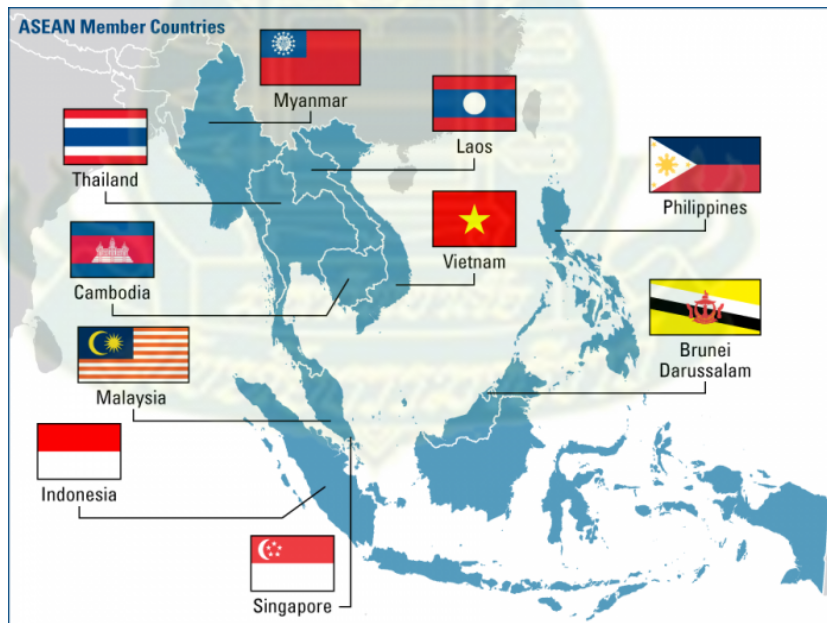
(1.1) มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกัน หรือตกลงกันจะกระทำความผิดหรือฉ้อฉลต่อรัฐ และ

(1.2) ต้องมีลักษณะที่ผู้สมคบกันมีการกระทำอันแสดงออกเพื่อจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการสมคบกันด้วยเหตุนี้ การสมคบกันต้องมีการตกลงกันที่จะกระทำความผิดโดยการกระทำนั้น ต้องมีการแสดงออกมาอันไปสู่การบรรลุข้อตกลง ถ้าหากไม่สามารถฟ้องร้องในความผิดฐานฟอกเงิน ก็อาจฟ้องในข้อหาสมคบกันกระทำความผิด ตลอดจนการสมคบกันไม่ต้องการกระทำถึงขั้นสำเร็จ แต่ต้องการการกระทำอันเป็นความผิด

(2) ทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุน (Aiding and Abetting Theory)

เนื่องจากการฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาจถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนอาชญากร ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม การใช้จ่ายเงินดังกล่าวกระทำเพื่อขยายอิทธิพลสำหรับการประกอบอาชญากรรมต่อไป โดยการพิสูจน์ว่าผู้กระทำการฟอกเงินได้รู้ว่าเงินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดและผู้กระทำได้ทำการฟอกเงินโดยมีเจตนาที่จะช่วยให้มีการกระทำความผิดต่อไปหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินก็คือผู้สืบทอดอาชญากรรมนั่นเอง⁷

2. ประเทศในกลุ่มอาเซียน

ภาพแผนที่อาเซียน จาก <http://phuketdopa.go.th/index.php/2-uncategorised/6-map>

⁷ ปิยะพันธ์ สารากรบริรักษ์. (2534) “การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 52-53.

ในการที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมฟอกเงินในกลุ่มประเทศอาเซียนจะต้องทราบก่อนว่าในแต่ละประเทศมีลักษณะภูมิประเทศ เขตติดต่อ ระบบกฎหมาย การออกกฎหมาย เป็นอย่างไรเสียก่อน เพราะการฟอกเงินเป็นวิธีการที่ผู้กระทำความผิดหลบเลี่ยงการถูกดำเนินคดีหรือเป็นการที่ผู้กระทำความผิดแปรสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และนำไปใช้ต่อ ทำให้ประเทศที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดที่อาจนำไปสู่การฟอกเงินได้ ก็อาจจะเป็นแหล่งฟอกเงินของผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งรายละเอียดของประเทศในกลุ่มอาเซียนมีดังต่อไปนี้

2.1 ราชอาณาจักรกัมพูชา

ราชอาณาจักรกัมพูชา⁸ (Kingdom of Cambodia) ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน ทิศตะวันตกและทิศเหนือติดไทย ทิศเหนือติด สปป.ลาว ทิศตะวันออกติดเวียดนาม และทะเลอ่าวไทย มีพื้นที่ 181,040 ตารางกิโลเมตร ประชากร 15,762,370 คน กัมพูชามีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product–GDP) 20,016.75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 1,269.9 ดอลลาร์สหรัฐ แม้ว่ากัมพูชาจะมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อประชากร ในจำนวนที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน แต่ในปี พ.ศ. 2559 กัมพูชามีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) สูงถึง 6.9%⁹ ซึ่งมากกว่าการเจริญเติบโตของ GDP กลุ่มอาเซียน อาชีพหลักของชาวกัมพูชา คือ ภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 70 ภาคบริการประมาณร้อยละ 17 ภาคอุตสาหกรรม โรงงานร้อยละ 8 และภาคการก่อสร้างร้อยละ 5 มีการสร้างบ่อนกาสิโนที่มีเงินหมุนเวียนในแต่ละปีจำนวนมาก ทำให้กัมพูชาเป็นประเทศที่มีบ่อนกาสิโนมากที่สุดในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงหรือเป็นประเทศศูนย์กลางของการพนันที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในกัมพูชา ส่วนใหญ่เป็นคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นเมื่อมีโอกาสในการกระทำความผิด คดีลักทรัพย์ในเคหสถาน คดีร้ายแรงมีน้อย ส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดจะประสงค์ต่อทรัพย์สิน โดยไม่มีการทำร้ายเหยื่อ พื้นที่เป้าหมายของผู้กระทำความผิดมีทั้งศูนย์การขนส่งคมนาคม ตลาด การจัดงานรื่นเริง แหล่งท่องเที่ยว ริมแม่น้ำ และรถโดยสารที่มีผู้โดยสารจำนวนมาก โดยอาจเกิดเหตุล้วงกระเป๋าวิ่งราวทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้โดยสารที่นั่งรถสามล้อ อาจถูกกระชากกระเป๋าได้

นอกจากนี้ยังมีคดีลักทรัพย์จักรยานยนต์เกิดขึ้นมาก เนื่องจากชาวกัมพูชานิยมใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะเดินทาง คดีที่เกิดขึ้นมีทั้งการชิงรถจักรยานยนต์ขณะกำลังขับขี่ โดยผลักให้ล้มและชิงรถจักรยานยนต์ขับขี่หลบหนีไป นอกจากนี้ก็มีคดีลักทรัพย์สินอื่นๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น อาชญากรรมจำนวนมากที่เกิดในกรุงเทพมหานคร ผู้กระทำความผิดเป็นกลุ่มแก๊งเยาวชน และมักก่อเหตุทะเลาะวิวาทด้วยความรุนแรงจนบางครั้งมีผู้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต¹⁰

⁸ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า กัมพูชา

⁹ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), ระบบบริหารราชการของ ราชอาณาจักรกัมพูชา, <https://www.ocsc.go.th/download/2558/ระบบบริหารราชการของอาณาจักรกัมพูชา>, หน้า 22.

¹⁰ The Overseas Security Advisory Council (OSAC) [Online]. Available from: <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=19608> [2019, Jan 25]

ปัญหายาเสพติดในกัมพูชา มีการนำเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศ และเป็นทางผ่านไปยังประเทศอื่น จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2558 สถิติคดีทั่วประเทศ พบว่าผู้กระทำความผิดกฎหมายที่มีโทษระดับกลางถึงสูง ประมาณ 60% เป็นผู้ขายยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย ผู้ที่ขายยาเสพติดมี 2 ลักษณะ คือ เป็นผู้ที่มีประวัติความประพฤติไม่ดี เด็กและเยาวชนที่ไม่เรียนหนังสือ ประชาชนที่ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ และเป็นผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว ผลกระทบจากปัญหาเสพติดทำให้ผู้กระทำความผิดอาญามีความรุนแรงมากขึ้น โดยยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาด คือ เมทแอมเฟตามีน หรือยาบ้า และเฮโรอีน¹¹

2.2 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹² (Lao People's Democratic Republic) ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน เป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่มีทางออกทะเล (Landlocked) มีพื้นที่ 236,800 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศไทย ลาวมีประชากร 6,758,350 คน¹³ วิถีชีวิตของชาวลาว ยังคงยึดถือและปฏิบัติตามขนบประเพณีที่สืบทอดกันมา เป็นวิถีชีวิตและความเชื่อแบบดั้งเดิมที่มีอิทธิพลต่อชาวลาวทุกกลุ่ม ชาวลาวนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ร้อยละ 75 และนับถือผี ร้อยละ 16-17 ศาสนาคริสต์ ประมาณ 100,000 คน และศาสนาอิสลาม ประมาณ 300 คน¹⁴ ชาวลาวและชาวไทย มีวัฒนธรรมและประเพณีที่คล้ายคลึงกันมาก โดยเฉพาะชาวไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สปป.ลาว มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product–GDP) 15,805.71 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 2,338.7 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2559 มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) 7.0 %¹⁵ ลาวจึงเป็นประเทศหนึ่งที่มีเศรษฐกิจขนาดเล็กและรายได้ต่อหัวประชากรอยู่ในระดับต่ำแต่มีอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจในอันดับสูง ระบบเศรษฐกิจของลาวมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เมื่อลาวปฏิรูประบบเศรษฐกิจโดยใช้นโยบาย “กลไกเศรษฐกิจใหม่” (The New Economics Mechanism)

ในปี พ.ศ. 2529 เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจที่วางแผนจากส่วนกลาง เป็นระบบเศรษฐกิจแบบตลาด กระจายอำนาจการตัดสินใจและกระตุ้นให้ภาคเอกชนมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ประชากรของลาวมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ได้ประกาศเป็นแบตเตอร์แห่ง

¹¹ Ibid.

¹² ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า สปป.ลาว

¹³ The World Bank Open Data, [Online]. 2018. Available from: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=KG> [2019, Jan 25]

¹⁴ พนมพัทธ์ สมิตานนท์. (2558). “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว,” *เรียนรัฐสู่อาเซียน* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต). หน้า 333.

¹⁵ ปิยะ อุทาโย และคณะ. (2561). การบริหารจัดการงานตำรวจและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อการดูแลความปลอดภัยสาธารณะใน 10 ประเทศสมาชิกอาเซียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 33.

เอเชียเปิดให้ลงทุนสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าขายให้แก่ จีน ประเทศไทย และเวียดนามสร้างรายได้ให้ลาวอย่างมาก¹⁶

รัฐบาลของ สปป.ลาว ไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสถิติคืออาญาอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม จากข้อเท็จจริงที่เผยแพร่ตามสื่อต่างๆ ชี้ให้เห็นได้ว่าอาชญากรรมใน สปป.ลาว มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี พ.ศ. 2553 สปป.ลาว มีอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจในเกณฑ์สูง ซึ่งมากที่สุดใอาเซียน แรงกดดันทางด้านเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อให้อาชญากรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองหลวง¹⁷

โดยภาพรวม สปป.ลาว มีอัตราการเกิดอาชญากรรมต่ำและชาวลาวมีความเคารพกฎหมายเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในนครหลวงเวียงจันทน์แม้ว่าจะเป็นเมืองที่มีความสงบแห่งหนึ่ง แต่จากการเติบโตและขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความเจริญทางวัตถุ ส่งผลให้คนกลุ่มหนึ่งได้รับประโยชน์โดยมีเงินมากขึ้น แต่ยังมีคนบางกลุ่มไม่ได้รับผลจากการเติบโตดังกล่าว เกิดปัญหาคนว่างงานและเกิดช่องว่างทางสังคมซึ่งส่งผลต่อปัญหาสังคมและอาชญากรรม คดีที่เกิดโดยส่วนใหญ่เป็นคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ได้แก่ การเข้าไปปล้นทรัพย์ในเคหสถาน โจรกรรมรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ ชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์รถจักรยานยนต์ และคดีดังกล่าวจะเกิดขึ้นมากในช่วงเทศกาลต่างๆ ที่มีการหยุดงานและจัดงานเฉลิมฉลอง เช่น งานขึ้นปีใหม่ สปป.ลาว หรือเทศกาลสำคัญต่างๆ ของชาติ เป็นต้น

ปัญหายาเสพติดใน สปป.ลาว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งในเขตเมืองและชนบทโดยยาเสพติดที่แพร่ระบาด คือ ยาบ้า และไอซ์ ผู้ที่กระทำผิดคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์บางครั้งมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และมีการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ปัญหาเสพติดภายในประเทศแล้ว มีข้อมูลระบุว่า สปป.ลาว เป็นประเทศสำคัญที่มีการขนย้ายยาเสพติดผ่านไปในพื้นที่อื่น เนื่องจาก สปป.ลาว มีที่ตั้งอยู่กลางเส้นทางของการติดต่อที่มีถนนสายใหม่และการสร้างสะพานเชื่อมต่อไปถึงจีน เวียดนาม และประเทศไทย สปป.ลาว จึงเป็นเส้นทางที่สำคัญของการค้ายาเสพติด¹⁸

ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่เป็นปัญหาสำหรับสปป.ลาว คือ การค้ามนุษย์ ซึ่งที่ผ่านมามีโดยเฉลี่ยมีคนอพยพลักลอบจาก สปป.ลาว เข้าสู่ประเทศไทยประมาณ 44,000 คน ในแต่ละปี¹⁹ ความง่ายในการเดินทางข้ามพรมแดนของชาวลาวไปยังประเทศอื่น ประกอบกับปัญหาความยากจนภายในประเทศ เป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบค้าเด็ก และสตรีนำเข้าไปทำงาน ในร้านอาหาร บาร์ และในธุรกิจค้าประเวณี การค้าแรงงานผิดกฎหมายในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีการเอาโรคเอดส์เปรียบเด็กผ่านเครือข่ายลักลอบค้าเด็กภายใน สปป.ลาว

¹⁶ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2558). ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.. หน้า 28-29.

¹⁷ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 34

¹⁸ Donald E. Weatherbee. (2558). เอเชีย : ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออก เอเชียใต้, เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, แปล. กรุงเทพฯ: แสงดาว. หน้า 308-311.

¹⁹ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 35.

เอง การค้ามนุษย์ให้เด็กหรือหญิงชาวลาว ไปแต่งงานกับชาวจีนที่มักเกิดขึ้นในพื้นที่ทางเหนือของ สปป.ลาว²⁰

2.3 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมามีพื้นที่ 653,080 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทิศเหนือติดอินเดีย บังคลาเทศ และจีน ทิศตะวันออกติดลาวและไทย ทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกติดทะเลอันดามัน มีประชากร 52,885,220 คน²¹ เมืองหลวง คือ กรุงเนปยีดอ (Naypyidaw) แปลว่านครหลวงใหม่ของประเทศ กรุงเนปยีดอ เป็นเมืองหลวงใหม่ของเมียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ภาษาราชการคือ ภาษาเมียนมา เมียนมามีกลุ่มชาติพันธุ์หลัก คือ เมียนมา ร้อยละ 68 ฉาน ร้อยละ 9 กะเหรี่ยง ร้อยละ 7 ยะไข่ ร้อยละ 4 จีน ร้อยละ 3 อินเดีย ร้อยละ 2 มอญ ร้อยละ 2 และอื่นๆ ร้อยละ 5 ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 89 คริสต์ ร้อยละ 4 อิสลาม ร้อยละ 4 นับถือผี ร้อยละ 1 และอื่นๆ ร้อยละ 2 ชาวเมียนมาเคร่งครัดในการนับถือศาสนาพุทธอย่างมาก มีความเชื่อในการทำบุญ แต่ละคนใช้เงินทำบุญจำนวนมาก²²

เมียนมามีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product-GDP) 63,225.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์ มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 1,195.5 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2559 มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) ร้อยละ 5.9²³ เมียนมา เป็นประเทศที่ประชากรมีรายได้ต่อหัวอยู่ในลำดับต่ำ แต่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในระดับสูงในช่วง พ.ศ. 2550 รัฐบาลเมียนมาได้ดำเนินนโยบายระบบเศรษฐกิจเสรี ให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการผลิต รวมทั้งได้เปิดประเทศให้มีการค้าและการลงทุนเพิ่มมากยิ่งขึ้น นโยบายดังกล่าวส่งผลให้เศรษฐกิจมีอัตราการเติบโตสูง

สภาพอาชญากรรมทั่วไปของเมียนมา แม้ว่าจะไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลสถิติอาชญากรรมอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเมียนมา แต่จากปัญหาความยากจนในท้องถิ่น ในขณะที่ค่าครองชีพสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว รายได้ที่ไม่เพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของคนต่างชาติ และภาคการท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วอาจเป็นปัจจัยที่นำไปสู่แนวโน้มของปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น²⁴ อาชญากรรมที่เกิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองใหญ่ ได้แก่ ปล้นทรัพย์ในเวลาากลางคืน คดีเล็กน้อยที่เกิดในถนนสาธารณะ การเข้าไปลักทรัพย์ในบ้าน หรือคดีฆาตกรรม ส่วนคดีเล็กน้อยที่มีการแจ้งเจ้าหน้าที่ เป็น

²⁰ ทักษิณา ข่ายแก้ว วิโอเอภาคภาษาไทยกรุงเทพฯอิงตัน, ยูเอ็นเร่รวั ‘ลาว’ เพิ่มความ ช่วยเหลือแก่เหยื่อการค้ามนุษย์ (ออนไลน์). จาก <https://www.voathai.com/a/laos-child-trafficking-tk/4168078.html>. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2562

²¹ The World Bank, *World Bank Open Data* [Online]. 2016. Available from: <https://data.worldbank.org/indicator/sp.pop.totl> [2019, Jan 30]

²² สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2558). *ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐ แห่งสหภาพเมียนมาร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.. หน้า 22-23.

²³ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 59

²⁴ United State Department of State Bureau of Diplomatic Security, *Burma (Myanmar) 2017 Crime & Safety Report* [Online]. Available from: <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=21412> [2019, Jan 30]

อาชญากรรมพื้นฐานที่ไม่มีความรุนแรง เช่น การวิ่งราวกระเป๋าและลักทรัพย์ อาชญากรรมจำนวนไม่น้อยที่เกิดขึ้นแล้วไม่ได้ถูกบันทึกหรือจัดเก็บเป็นสถิติอย่างเป็นทางการ เมียนมาไม่อนุญาตให้ประชาชนทั่วไปครอบครองอาวุธปืน อาวุธที่ผู้กระทำผิดมีและใช้ในการกระทำผิดส่วนใหญ่เป็นอาวุธมีด และเนื่องจากระบบการจัดเก็บข้อมูลยังไม่ครบถ้วนจึงทำให้ตัวเลขอาจไม่สะท้อนคดีที่เกิดขึ้นจริง

สำหรับปัญหายาเสพติด เมียนมาเป็นแหล่งผลิตฝิ่นที่ใหญ่ที่สุดอันดับสองของโลกรองจากอัฟกานิสถาน ฝิ่นส่วนใหญ่ถูกนำมาผลิตเป็นเฮโรอีน นอกจากนี้ ยาเสพติดประเภทเมตามเฟตามีน (Methamphetamine) ก็เป็นยาเสพติดอีกประเภทหนึ่งที่มีแหล่งผลิตในเมียนมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐบาลในพื้นที่ชายแดนไทย ลาวและจีน ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มกบฏอาศัยรายได้จากยาเสพติดในการต่อสู้กับรัฐบาลเมียนมา ยาเสพติดที่ผลิตในเมียนมาถูกลักลอบขนออกไปจำหน่ายในเอเชียและพื้นที่อื่นๆ การผลิตยาเสพติดส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ห่างไกลตามเขตแนวชายแดนที่อยู่ในความควบคุมของกองกำลังติดอาวุธของชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มพันธมิตรที่เป็นขั้วตรงข้ามกับกองทัพเมียนมา

ความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ในเมียนมาเป็นความท้าทายที่สำคัญของรัฐบาลเมียนมาในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ในบางพื้นที่ยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเมียนมากับชนกลุ่มน้อยที่มีกองกำลังติดอาวุธและมีอิทธิพลในบางพื้นที่ความขัดแย้งมีความเกี่ยวข้องกับทั้งประเด็นชาติพันธุ์ ศาสนา เศรษฐกิจและการเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 รัฐบาลได้พยายามเจรจาเพื่อทำข้อตกลงหยุดยิงกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ติดอาวุธ (Ethnic Armed Groups–EAGs) แต่เหตุการณ์ความไม่สงบในบางพื้นที่ก็ยังไม่ยุติ

เมียนมาเป็นอีกประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์ โดยมีปัญหาการค้ามนุษย์ที่เชื่อมโยงกับปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวโรฮิงจาจากแคว้นกาดันต่างๆ ที่ชาวโรฮิงจาได้รับ ทำให้มีความต้องการย้ายถิ่นที่อยู่หรือหลบหนีออกจากพื้นที่จนมีขบวนการค้ามนุษย์ใช้เป็นช่องโอกาสในการแสวงประโยชน์จากคนกลุ่มนี้ การค้ามนุษย์อีกลักษณะหนึ่งคือการแสวงหาประโยชน์จากหญิงหรือเด็กเพื่อการค้าประเวณี การค้าประเวณีในประเทศเมียนมาเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย แต่เมียนมายังมีปัญหากล่องหญิงให้ไปค้าประเวณีนอกประเทศ และการบังคับส่งหญิงออกไปแต่งงานกับชาวจีน

2.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม²⁵ (The Socialist Republic of Vietnam) หรือเวียดนาม ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของคาบสมุทรอินโดจีน พื้นที่มีรูปร่างเป็นรูปตัวเอส (S) ลักษณะเป็นแนวยาว เวียดนามมีพื้นที่ 330,967 ตารางกิโลเมตร²⁶ พรมแดนทางทิศเหนือติดกับจีนทั้งทางบกและทางทะเล พรมแดนทางทิศเหนือและตะวันตกติดกับ สปป.ลาว ทางบก และพรมแดนทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับกัมพูชาทั้งทางบกและทางทะเล สภาพภูมิประเทศมีลักษณะเป็นภูเขาสูงชันระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์เป็นแนวยาว

²⁵ ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า เวียดนาม

²⁶ The World Bank Open Data [Online]. 2018 . Available from: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.SRF.TOTL.K2>. [2019 Jan 29]

เวียดนาม มีประชากร 95,540,800 คน²⁷ ภาษาเวียดนามเป็นภาษาที่ใช้กันทั่วไปและเป็นภาษาราชการ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ใช้กันมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีภาษาฝรั่งเศส จีน และภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เวียดนามมีกลุ่มชาติพันธุ์ถึง 54 กลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์หลัก ได้แก่ กิญ (Kinh) หรือ เหวียต (Viet) ซึ่งจำนวนประมาณร้อยละ 86 ของประชากรทั้งหมด นอกนั้นเป็นกลุ่มอื่นๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีจำนวนไม่ถึงร้อยละ 2 ได้แก่ เตย (Tay) ท้ายหรือไทย (Thai) หมื่อง (Muong) ขแมร์ (Khmer) หนุง (Nung) มั่ง (Hmong) และจีนหรือหว่า (Hoa)²⁸

เวียดนาม มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product-GDP) 223,863,996.35 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 2,343.1 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2560 มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) ร้อยละ 6.8²⁹ เวียดนามเป็นประเทศที่ประชากรมีรายได้ต่อหัวประชากรไม่มาก แต่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงมาก ภายหลังจากที่รัฐบาลใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ “โดยเหมย” (Doi Moi) เพื่อลดการผูกขาดและรวมศูนย์ที่รัฐบาลกลาง การปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้เศรษฐกิจของเวียดนามมีความเจริญอย่างเห็นได้ชัด เวียดนามเป็นหนึ่งในประเทศที่นักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีค่าจ้างแรงงานไม่สูง การค้ากับต่างประเทศจึงมีมูลค่าสูงมากขึ้นสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าส่งออก เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์พลาสติก กระดาษกระดาษแข็ง น้ำมันดิบ สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าเกษตรและอาหาร น้ำมันสำเร็จรูป เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่นๆ อุปกรณ์และส่วนประกอบรถยนต์เหล็กกล้า³⁰

สภาพปัญหาอาชญากรรมและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ เวียดนามมีอาชญากรรมต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยทั่วไปคนเวียดนามเป็นคนที่เคารพกฎหมาย ทำให้อาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้นน้อย แต่ก็ยังมีอาชญากรรมเล็กน้อยๆ เกิดขึ้นอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองใหญ่จะมีอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์ คดีเกี่ยวกับยาเสพติด การค้าประเวณีเกิดขึ้นมาก³¹

คดีประทุษร้ายที่เกิดขึ้นมากในกรุงฮานอย เช่น ลักเล็กขโมยน้อย กระจกกระเป๋าล้วงกระเป๋าคือ เป็นต้น เป็นคดีที่เกิดขึ้นได้ในพื้นที่สาธารณะที่มีคนจำนวนมาก โดยเหตุกระจกกระเป๋าคือจะมีลักษณะการกระทำผิด คือ คนร้ายมักมี 2 คน ใช้ขีปนาวุธจรวดยานยนต์ในการกระทำผิดเพื่อกระจกกระเป๋าคือจากเหยื่อที่กำลังเดินหรือโดยสารรถจักรยานยนต์ นอกจากนี้ยังมีเหตุที่คนร้ายใช้มีดหรือของมีคมตัดสายกระเป๋าคือหรือเจาะรูเพื่อลักทรัพย์ในกระเป๋าคือ ในปี พ.ศ. 2560 ก็มีคดีลักทรัพย์ใน

²⁷ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 123

²⁸ วีระ นุชเปียม. (2558). “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” *สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศไทย เพื่อนบ้านในอาเซียน ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. หน้า 326.

²⁹ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 123

³⁰ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2558). *ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม*. นนทบุรี: กรรณการพิมพ์. หน้า 25.

³¹ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 124

เคสสถานเกิดขึ้นหลายคดีที่ได้รับแจ้งโดยเฉพาะในย่านที่พักอาศัย โดยคนร้ายได้ลักเอาเครื่องใช้ไฟฟ้า และเงินภายในบ้านไป โดยที่ที่พักอาศัยอาคารสูงซึ่งมีระบบการรักษาความปลอดภัยจะมีอัตราการเกิดเหตุต่ำกว่า³² ส่วนอาชญากรรมที่มีความรุนแรงเช่น คดีฆ่า ปล้นทรัพย์โดยมีอาวุธเรียกค่าไถ่ เกิดขึ้นน้อยมาก

เวียดนาม มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลจีนใต้เป็นแนวยาว และมีความเสี่ยงสูงจากกลุ่มโจรสลัด มีเหตุเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ รวมถึงเรือประมง ถูกโจรสลัดเข้ายึดและเรียกค่าไถ่เกิดขึ้นหลายคดี เหตุกลุ่มโจรสลัดติดอาวุธโจมตีเรือประมงเกิดขึ้นมากในทะเลทางตะวันตกเฉียงใต้ของเวียดนาม ติดเขตแดนกัมพูชา โดยมีพฤติกรรมกระทำความผิด จะมีกลุ่มโจรสลัดประมาณ 10 คน ใช้เรือยนต์เป็นพาหนะแล่นมาที่เรือของผู้เสียหาย แล้วขู่ว่าจะยิงเรือไปยังเกาะบริเวณใกล้เคียงหลัง จากนั้นจะมีการเรียกค่าไถ่ หรือหากไม่สามารถเรียกเงินค่าไถ่ได้ก็จะนำอุปกรณ์ในเรือหรือน้ำมันไปจำหน่าย แต่ในบางคดีที่คนร้ายจะมีพฤติกรรมรุนแรงอาจทำร้ายหรือฆ่าเหยื่อ

ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาด คือ เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) และยาเสพติดประเภทที่ฉีดเข้าเส้นเลือด ปัญหายาเสพติดในเวียดนามได้เพิ่มมากขึ้นและส่งผลกระทบต่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญ เวียดนามถือเป็นจุดส่งต่อยาเสพติดที่สำคัญ แต่ยาเสพติดก็มีการแพร่ระบาดและมีจำหน่ายในหลายพื้นที่อาชญากรรมองค์กรในเวียดนาม มีการกระทำความผิดเชื่อมโยงกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมอื่นๆ เพื่อนำยาเสพติด เข้ามาในประเทศหรือส่งต่อยาเสพติดลงไปในพื้นที่อาชญากรรมที่รุนแรงเกี่ยวพันกับการค้ายาเสพติดโดยอาจเป็นแก๊งที่เป็นคู่แข่งกันในการค้ายาเสพติด

อาชญากรรมคอมพิวเตอร์เป็นปัญหามากขึ้นในเวียดนาม และมีความซับซ้อนของการกระทำความผิดมากขึ้น เวียดนามมีระดับของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลที่ติดไวรัสมากในระดับโลก และมีการใช้ซอฟต์แวร์ที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือหมุดอายุอย่างแพร่หลายเวียดนามยังอยู่ในประเทศที่ถูกโจมตีโดยไวรัสโทรจันส์ในระดับ 7 ของโลก อาชญากรทางคอมพิวเตอร์มีได้มุ่งโจมตีเพียงปัจเจกบุคคลเพื่อข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีเป้าหมายที่ภาครัฐกิจและหน่วยงานรัฐบาลต่างประเทศในเวียดนาม เพื่อเจาะเอาข้อมูลทางเศรษฐกิจและการเมือง มีการโจมตีเจาะระบบเพื่อขโมยเงินในบัญชีธนาคาร³³

2.5 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (The Philippines) เป็นประเทศหมู่เกาะ ตั้งอยู่บนหมู่เกาะชื่อเดียวกับประเทศโดยไม่มีดินแดนทางบกติดต่อกับประเทศใดเลย คือ หมู่เกาะฟิลิปปิน (The Philippine Islands) มีพื้นที่ 300,000 ตารางกิโลเมตร เขตแดนด้านเหนือและด้านตะวันตกติดกับทะเลจีนใต้ ด้านใต้และด้านตะวันออกติดกับมหาสมุทรแปซิฟิก ฟิลิปปินส์ประกอบด้วยเกาะ 7,107 เกาะ ในบรรดาเกาะทั้งหมดมีเพียงประมาณร้อยละ 40 (ประมาณ 2,800 เกาะ) ที่มีชื่อเป็นทางการ เกาะขนาดใหญ่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเกาะลูซอน (Luzon) ทางตอนเหนือ กลุ่มเกาะวิซายาส

³² Vietnam 2018 Crime & Safety Report: Hanoi [Online] Available from: <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=24498> [2019, Jan 25]

³³ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 126

(Visayas) อยู่ตอนกลาง กลุ่มเกาะทางใต้มีเกาะหลักคือ มินดาเนา (Mindanao) รวมถึงกลุ่มเกาะซูลู (Sulu Archipelago)³⁴

ฟิลิปปินส์มีประชากร 103,320,220 ล้านคน³⁵ ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ ส่วนภาษาพูดใช้ภาษาฟิลิปปิโน ประชากรฟิลิปปินส์มีชนเผ่าดั้งเดิมหลายชนเผ่า หลายชาติพันธุ์ รวมทั้งกลุ่มที่เข้ามาใหม่ ได้แก่ กลุ่มชาวคริสเตียนจากตะวันตก ชาวจีนที่เข้ามาทำการค้าตั้งแต่สมัยสเปนเข้ามาครอบครองซึ่งล้วนแล้วแต่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ทำให้ภาษาและวัฒนธรรมในฟิลิปปินส์มีความหลากหลายไปด้วย รวมทั้งการพัฒนาของสังคมภายใต้การปกครองของสเปนและสหรัฐอเมริกาอันก็มีลักษณะครอบครัวที่ใกล้ชิดแบบสเปนแต่มีความทันสมัยแบบอเมริกาโดยเฉพาะในสังคมเมือง³⁶

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product–GDP) 304,905.41 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 4,096 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2559 มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) ร้อยละ 6.9 ส่วนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฟิลิปปินส์ในช่วง พ.ศ. 2553 อยู่ในระดับดี โดยเกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การขยายตัวของภาคการส่งออกการบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้น และการเจริญเติบโตของภาคบริการ ฟิลิปปินส์ได้เปรียบประเทศในอาเซียนในเรื่องของภาษา ทำให้ฟิลิปปินส์โดดเด่นในงานบริการมีแรงงานที่ไปทำงานในต่างประเทศราว 10 ล้านคน และสามารถส่งเงินกลับมาประเทศได้จำนวนมาก อาชีพที่คนฟิลิปปินส์ไปทำงานในต่างประเทศ ได้แก่ พยาบาล ครูสอนภาษาอังกฤษ แม่บ้าน คนเลี้ยงดูเด็ก นักร้อง นักดนตรี เป็นต้นฟิลิปปินส์มีการย้ายถิ่นฐานของประชากรเข้าสู่สังคมเมืองอย่างรวดเร็ว ซึ่งการสร้างอุตสาหกรรมและการย้ายถิ่นฐานไปยังเมืองใหญ่เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่อัตราการเกิดอาชญากรรมที่สูงขึ้นในเมืองใหญ่ๆ ของฟิลิปปินส์ ผู้คนอพยพจากพื้นที่ชนบทหลบหนีความยากลำบากและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้การขยายตัวของเมืองใหญ่ เช่น มะนิลาเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน การที่ไม่ได้วางแผนเพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าว ทำให้ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานของเมืองไม่สามารถรองรับคนจำนวนมากได้ จึงก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมนำไปสู่การเกิดอาชญากรรม³⁷

ข้อมูลจากตำรวจแห่งชาติฟิลิปปินส์ (Philippine National Police–PNP) ระบุว่าในปี พ.ศ. 2560 จำนวนคดีอาญาในฟิลิปปินส์ลดลงจากปี พ.ศ. 2559 โดยในปี พ.ศ. 2560 อาชญากรรมที่เป็นดัชนีชี้วัด (index crime) มีจำนวน 100,668 คดีลดลงร้อยละ 21.8 จากปี พ.ศ. 2559 ซึ่งมีจำนวน 128,730 คดี ตำรวจแห่งชาติฟิลิปปินส์ กำหนดสถิติคดีที่เป็นดัชนีชี้วัด ได้แก่ คดีประทุษร้ายต่อบุคคล และประทุษร้ายต่อทรัพย์ เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ความปลอดภัยของประชาชน

พื้นที่ที่มีอาชญากรรมมากที่สุด คือ กรุงมะนิลาเมืองหลวงของประเทศมีเหตุอาชญากรรมที่ได้รับแจ้ง 16,930 คดี เขตพื้นที่ที่มีอาชญากรรมน้อยที่สุด คือ เขตปกครองตนเองเมืองมินดาเนา

³⁴ วัชร สันธูประมา. (2558). “สาธารณรัฐฟิลิปปินส์,” *สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศไทย เพื่อนบ้านในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. หน้า 244-245.

³⁵ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 72

³⁶ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. *ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์*. นนทบุรี: กรกนกการพิมพ์. หน้า 12.

³⁷ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 73

(The Autonomous Region in Muslim Mindanao-ARMM) มีคดียาเสพติดที่ได้รับแจ้ง 1,141 คดี ทั้งนี้ในเมืองมะนิลาซึ่งเป็นเมืองหลวงเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดในประเทศในปี พ.ศ. 2560 ถือเป็นปีที่ฟิลิปปินส์สามารถลดเหตุอาชญากรรมลงได้อย่างมาก ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการลดอาชญากรรมโดยกำหนดมาตรการต่างๆ รวมทั้งการรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลดอาชญากรรม³⁸

คดียาเสพติดที่มีลักษณะพิเศษในฟิลิปปินส์ ได้แก่ คดีลักพาตัวเรียกค่าไถ่ ฟิลิปปินส์เป็นประเทศหนึ่งที่มีคดีลักพาตัวมากแห่งหนึ่ง การลักพาตัวเป็นสิ่งที่สร้างความหวาดกลัวสำหรับนักลงทุนและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ คนร้ายมักจะมีการเผ่าดูเหยื่อเพื่อทราบถึงพฤติกรรม กิจกรรมเส้นทางการกระทำความผิดก่อนที่จะก่อเหตุ การลักพาตัวหลายคดีเป็นการกระทำผิดโดยองค์กรอาชญากรรม บางกลุ่มมีความเชื่อมโยงกับผู้ก่อการร้ายหรือขบวนการก่อความไม่สงบ นอกจากนี้ประชาชนฟิลิปปินส์สามารถขออนุญาตให้มีอาวุธปืนได้ตามกฎหมาย รวมทั้งมีการอนุญาตให้ตั้งโรงงานผลิตอาวุธปืนที่ถูกกฎหมายได้ แต่นอกเหนือจากอาวุธปืนที่ถูกกฎหมายแล้วยังมีการลักลอบครอบครองอาวุธปืนโดยไม่มีใบอนุญาต หรือมีอาวุธปืนที่ใบอนุญาตหมดอายุไปแล้วอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศจำนวนมาก บางส่วนลักลอบนำเข้ามาจากนอกประเทศ บางส่วนมีแหล่งผลิตภายในประเทศ ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมที่มีความรุนแรง

ยาเสพติดประเภทที่เป็นปัญหาในฟิลิปปินส์มากที่สุด คือ เมทแอมเฟตามีน (methamphetamine) ชนิดเกล็ดสีขาว ในฟิลิปปินส์เรียกว่า ซาบู (shabu) (ในประเทศไทยเรียกว่า “ไอซ์”) ตามมาด้วยกัญชา โคเคน กลุ่มอาชญากรรมองค์กรข้ามชาติสร้างแหล่งผลิตและนำเข้ายาเสพติดจากภายนอกเพื่อมาจำหน่ายภายในประเทศ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของฟิลิปปินส์สามารถกวาดล้างจับกุมแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใช้สารสังเคราะห์ดังกล่าวได้หลายแห่งทั่วประเทศ รวมทั้งในใจกลางเมืองมะนิลา ในขณะที่เดียวกันฟิลิปปินส์ก็ยังคงเป็นประเทศที่มีการลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาแล้วส่งต่อไปประเทศอื่นฟิลิปปินส์ยังคงประสบปัญหาการก่อความไม่สงบ และปัญหาการเรียกค่าไถ่จากกบฏอาบูซายาฟ ซึ่งเป็นกลุ่มก่อการร้ายในฟิลิปปินส์ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 แยกมาจากกลุ่มแนวหน้าเสรีแห่งชาติโมโร โดยไม่มีที่ตั้งชัดเจน แต่มีการปฏิบัติการในแถบตอนใต้ของฟิลิปปินส์ และเริ่มมีการเคลื่อนไหวออกนอกพื้นที่ครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. 2543 โดยการลักพาตัวนักท่องเที่ยวจำนวน 21 คนในหมู่เกาะสิปาตันที่ผ่านมากลุ่มเคลื่อนไหวของกลุ่มอาบูซายาฟจะเป็นการลักพาตัว การโจมตีโดยใช้อาวุธและการวางระเบิดในพื้นที่ต่างๆ³⁹

ในปี พ.ศ. 2560 องค์กรก่อการร้ายที่เติบโตในฟิลิปปินส์ประกาศสนับสนุนกลุ่ม ISIS ซึ่งรวมถึงสมาชิกของกลุ่มอาบูซายาฟ (Abu Sayyaf Group-ASG) กลุ่มดาร์ลาห์ อิสลามิยาห์ ลานาว (Dawlah Islamiyah Lanao) หรือเรียกว่ากลุ่มเมาตา (Maute Group) และกลุ่มหัวรุนแรงสุดโต่งขนาดเล็กอื่นๆ ได้ยึดเมืองมาราวิ ในภูมิภาคมินดาเนา การยึดครองพื้นที่ดังกล่าวของกลุ่มกบฏทำให้ประธานาธิบดีดูเตอร์ต ประกาศกฎอัยการศึกเหนือพื้นที่ของภูมิภาคมินดาเนาทั้งหมด ซึ่งเป็นพื้นที่

³⁸ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 74

³⁹ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 75

ครอบคลุมหนึ่งในสามของประเทศ กองกำลังด้านความมั่นคงได้เข้ากวาดล้างและกำจัดผู้นำของกลุ่มก่อการร้ายหลายคน⁴⁰

2.6 สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

สาธารณรัฐอินโดนีเซีย⁴¹ (Republic of Indonesia) เป็นประเทศที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นสมุทร (Maritime Southeast Asia) เป็นประเทศหมู่เกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ประกอบด้วย เกาะใหญ่น้อยกว่า 17,508 เกาะ มีพื้นที่เป็นแผ่นดิน (Land Area) 1,811,570 ตารางกิโลเมตร

ในปี พ.ศ. 2559 อินโดนีเซียมีประชากร 261,115,460 คน⁴² เป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 4 ของโลก รองจากจีน อินเดีย และสหรัฐอเมริกา⁴³ ทำให้มีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ประชากรมีมากมายหลายเผ่าพันธุ์ มีภาษาประจำชาติหรือภาษาราชการ คือ Bahasa Indonesia ชาวอินโดนีเซีย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม 87.2% ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ 7% ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก 2.9% ศาสนาฮินดู 1.7% และศาสนาอื่น 1.2% ซึ่งทำให้อินโดนีเซียนี้มีประชากรมุสลิมมากที่สุดในโลก อินโดนีเซีย มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ 932,259.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อประชากร 3,570.3 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2559 มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) 5.0%⁴⁴

สำหรับปัญหาอาชญากรรมในอินโดนีเซียนั้นมีการเพิ่มขึ้นพร้อมกับการเติบโตของชุมชนเมือง โดยมีปัจจัยที่อาจจะส่งผลต่อปัญหาอาชญากรรมในแต่ละเมือง ได้แก่ อัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้น การขาดตำแหน่งงานที่เพียงพอ ความเสื่อมของการควบคุมทางสังคม เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนคดีอาชญากรรมทั่วประเทศทั้งหมด 325,317 คดี คิดเป็นอัตราการเกิดอาชญากรรม 131 คดี ต่อประชากร 100,000 คน⁴⁵ อาชญากรรมเป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่เมืองหลวง คือ จาการ์ตา และเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและความเจริญ เช่น สุราบายา เป็นต้น อาชญากรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำมักจะเป็นเหตุที่ไม่มี ความรุนแรง เช่น การลักทรัพย์ การชิงทรัพย์ การวิ่งราวทรัพย์ การล้วงกระเป๋า นอกจากนี้ยังมีปัญหายาเสพติดประเภทเมทแอมเฟตามีนและเฮโรอีน แม้ว่าอินโดนีเซียจะมีโทษประหารชีวิตสำหรับการค้ายาเสพติดรายใหญ่และมีการประกาศสงครามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องแต่ปัญหาเสพติดก็ไม่ได้ลดน้อยลงไป และอาชญากรรมค้ำมนุษย์ สถานการณ์การค้ามนุษย์ในอินโดนีเซียตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา อินโดนีเซียเป็นทั้งประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทางของการค้ามนุษย์ แต่โดยภาพรวมแล้วอินโดนีเซียเป็นประเทศต้นทางของการค้ามนุษย์ด้านแรงงานและการค้ามนุษย์ทางเพศ โดยมีทั้งเหยื่อที่เป็นชาย สตรี และเด็ก ทั้งนี้พบว่าชาว

⁴⁰ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 76

⁴¹ ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า อินโดนีเซีย

⁴² The World Bank Open Data. [Online]. Available from: <https://data.worldbank.org/> [2019, January 25]

⁴³ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. หน้า 67.

⁴⁴ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 22

⁴⁵ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 22

อินโดนีเซียส่วนใหญ่จะเดินทางข้ามแดนไปทำงานบริการ โรงงาน การก่อสร้าง อุตสาหกรรมการผลิต การทำเหมืองแร่ และเกษตรกรรม ฯลฯ ในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในมาเลเซียซึ่งยังคงเป็นประเทศปลายทางการค้าแรงงานชาวอินโดนีเซียจำนวนมาก โดยเฉพาะเพื่อไปทำงานในสวนปาล์ม น้ำมันของชาวมาเลเซีย นอกจากนี้ยังพบว่าในปี พ.ศ. 2559 มีชาวอินโดนีเซียที่ถูกบังคับใช้แรงงานบนเรือประมงของเกาหลีใต้บริเวณนอกน่านน้ำอินโดนีเซีย รวมทั้งถูกบังคับใช้แรงงานบนเรืออวนลากของจีนและไต้หวันอย่างแพร่หลาย ทั้งโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หรือได้รับค่าจ้างในอัตราที่ต่ำมากและถูกทำร้ายร่างกายอย่างรุนแรงด้วย⁴⁶ สำหรับปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การลักลอบเข้าเมือง การลักลอบขนสินค้าหนีภาษี การเลี่ยงภาษีและการก่อการร้ายการก่อความไม่สงบภายในประเทศ⁴⁷

2.7 สาธารณรัฐสิงคโปร์

สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) มีพื้นที่ 709 ตารางกิโลเมตร เป็นประเทศที่มีพื้นที่เล็กที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเกาะอยู่ปลายสุดของคาบสมุทรมลายู ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของมาเลเซีย มีช่องแคบยะโฮร์เป็นทะเลกั้นระหว่างมาเลเซียกับสิงคโปร์ ทิศใต้เป็นช่องแคบสิงคโปร์ มีประชากร 5,607,280 คน⁴⁸ ใช้ภาษาอังกฤษ จีนกลาง มลายู และทมิฬ เป็นภาษาราชการ เช่นเดียวกับภาษาพูด สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ประกอบด้วยชาวจีน ร้อยละ 76 ชาวมาเลย์ ร้อยละ 13.7 ชาวอินเดีย ร้อยละ 8.4 และอื่นๆ ร้อยละ 1.9 ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ส่งผลให้สิงคโปร์มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งด้านอาหาร การแต่งกาย ประเพณี และความเชื่อต่างๆ⁴⁹

สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product-GDP) 296,975.68 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 52,962.5 ดอลลาร์สหรัฐ มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) ร้อยละ 2.0 ในปี พ.ศ. 2559⁵⁰

สาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นประเทศที่ประชากรมีรายได้ต่อหัวอยู่ในลำดับสูงที่สุดในอาเซียน รายได้หลักของสิงคโปร์มาจากภาคการบริการกว่า 65% อุตสาหกรรมหลักที่สำคัญเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น อุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์ และวิศวกรรม เป็นต้น⁵¹

⁴⁶ อรรถพรณ แซ่เอี้ยว. การค้ามนุษย์ในประเทศสมาชิกอาเซียน พ.ศ. 2560 : สาธารณรัฐอินโดนีเซีย. (ออนไลน์) จาก <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/1530219923.db48d6e66cd1fc56860368228814a6c7.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2563.

⁴⁷ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 22

⁴⁸ The World Bank, *World Bank Open Data* [Online]. 2016. Available from: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> [2018, April 26]

⁴⁹ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. *ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐสิงคโปร์*. หน้า 22-23.

⁵⁰ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 92.

⁵¹ องค์ความรู้ “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (ASEAN Economic Community: AEC). (ออนไลน์). จาก <http://www.thai-aec.com/160>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2559.

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศขนาดเล็กอย่างสิงคโปร์มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก เพราะสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากรัฐบาลเชื่อว่าการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) จะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เป้าหมายการเป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความรู้ (Innovation-driven Economy)

สาธารณรัฐสิงคโปร์มีอัตราการเกิดอาชญากรรมต่ำ ในปี พ.ศ. 2560 นิตยสารเดอะอีโคโนมิสต์ (The Economist Intelligent Unit) ได้จัดอันดับเมืองที่ปลอดภัยเมืองต่างๆ ทั่วโลก จำนวน 60 เมือง สิงคโปร์ได้รับการจัดอันดับความปลอดภัยในด้านความปลอดภัยส่วนบุคคล (Personal Security) เป็นอันดับ 1 สำหรับความปลอดภัยด้านไซเบอร์ (Cyber Security) สิงคโปร์ อยู่ในอันดับ 2⁵² อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสิงคโปร์ ส่วนใหญ่เป็นคดีไม่รุนแรง และไม่มีการเผชิญหน้ากับเหยื่อ ได้แก่ การโจรกรรมในที่พำนักอาศัย การประทุษร้ายต่อทรัพย์สินที่อาศัยช่องโอกาสในการกระทำผิด เช่น วิ่งราวทรัพย์สิน ล้วงกระเป๋า ลักทรัพย์ พื้นที่ที่เกิดเหตุอาชญากรรมบ่อย ได้แก่ บริเวณที่คนพลุกพล่าน รถประจำทาง ระบบขนส่งมวลชน ถนน ตลาด และสถานบริการเวลากลางคืน ส่วนคดีรุนแรงเกิดขึ้นน้อย หากมีอาชญากรรมเข้ามาเกี่ยวข้องก็มักไม่ใช่อาชญากรรมร้ายแรง มีเพียงอาชญากรรมที่เป็นของมีคม (มีดหรือคัตเตอร์) มีการควบคุมอาวุธปืนอย่างเข้มงวดโดยมีบทลงโทษที่รุนแรง⁵³

อย่างไรก็ตาม ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้ชาวสิงคโปร์สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต มีช่องทางการสื่อสารและการทำธุรกรรมทางการเงินได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ปัจจัยดังกล่าวเป็นโอกาสของการเกิดคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินที่อาศัยการติดต่อสื่อสารอันทันสมัยในสิงคโปร์มีเหตุเกี่ยวกับการหลอกลวงทางโทรศัพท์หรืออินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นจำนวนมากและมีรูปแบบการกระทำผิดที่หลากหลาย

ปัญหาด้านยาเสพติด ถึงแม้บทลงโทษผู้กระทำผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดจะรุนแรงมีบทลงโทษถึงประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิต แต่ยาเสพติดก็ยังคงมีการระบาดในสิงคโปร์ ผู้เสพยาเสพติดจำนวนมาก เป็นผู้เสพยาใหม่ และผู้ที่ถูกจับกุมเป็นบุคคลอายุต่ำกว่า 30 ปี นอกจากนี้สถานการณ์ที่ทำนายสำหรับการแก้ไขปัญหายาเสพติดคือการผลิตและการค้ายาเสพติดข้ามชาติที่เป็นองค์กรอาชญากรรมอันกว้างขวางและมีผลประโยชน์สูง⁵⁴ ประเภทของยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากในสิงคโปร์ อันดับหนึ่ง คือ เมทแอมเฟตามีนชนิดเกรด หรือไอซ์ อันดับสอง คือ เฮโรอีน และอันดับสามคือ กัญชา

ภัยการก่อการร้ายในสิงคโปร์ อยู่ในระดับต่ำ สิงคโปร์อาจไม่ใช่เป้าหมายการโจมตีของกลุ่มก่อการร้าย แต่ก็อาจถูกใช้เป็นแหล่งซ่อนสมุทระเตรียมการเพื่อไปก่อเหตุได้ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสิงคโปร์ก็ให้ความสำคัญกับปัญหาการก่อการร้ายอย่างมาก โดยหน่วยงานของรัฐพยายามเฝ้าระวังทั้งพวกหัวรุนแรงสุดโต่งที่อยู่ในท้องถิ่น และชาวต่างประเทศที่เข้ามาและเดินทางกลับออกไป รวมทั้งคนจาก

⁵² ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 93

⁵³ United State Departme United State Department of State Bureau of Diplomatic Security, *Singapore 2017 Crime & Safety Report* [Online]. Available from: <https://www.osac.gov/pages/contentreportdetails.aspx?cid=21644> [2019, January 25]

⁵⁴ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 93

ประเทศเพื่อนบ้านที่สามารถเดินทางเข้าออกสิงคโปร์ได้

2.8 ประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซีย (Malaysia) แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกอยู่บนคาบสมุทรมลายูมีพรมแดนทิศเหนือติดไทย ทิศใต้ติดสิงคโปร์ ส่วนที่สองอยู่ทางทิศเหนือของเกาะบอร์เนียว มีพรมแดนติดอินโดนีเซียและล้อมรอบบรูไน มาเลเซียมีพื้นที่ 328,550 ตารางกิโลเมตร ประชากร 31,187,260 คน⁵⁵ ใช้ภาษาบาฮาซามาเลเซีย (Bahasa Malaysia) เป็นภาษาราชการและใช้ภาษาอังกฤษกันอย่างแพร่หลายประชากรมาเลเซียมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและศาสนา ทำให้เกิดความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม (Multiculturalism) ชาวมาเลเซียนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 60 เป็นชาวจีนที่นับถือลัทธิเต๋าและศาสนาพุทธนิกายมหายาน ร้อยละ 32 และเป็นชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูร้อยละ 8⁵⁶ นอกจากนี้ยังมีชนพื้นเมืองดั้งเดิมอีกจำนวนหลายเผ่า

ประเทศมาเลเซีย มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product–GDP) 296,535.93 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 9,508.2 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2559 มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) ร้อยละ 4.2⁵⁷ เป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลาง มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เปลี่ยนจากการพึ่งพาการผลิตเหมืองแร่และการส่งออกสินค้าเกษตร เช่น ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน ดีบุก และอื่นๆ เป็นประเทศที่มีรายได้หลักมาจากการผลิตสินค้าและบริการ⁵⁸

ในปี พ.ศ. 2534 รัฐบาลมาเลเซียนำโดย ดร.มหาเธร์ มุฮัมมัด ได้ริเริ่มนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พ.ศ. 2564 มุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว กำหนดเป้าหมายมีรายได้มวลรวมประชาชาติ (Gross National Income–GNI) ต่อหัวประชากร 15,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 ในสมัยของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี นาย ราจิบ ราซัค ได้ประกาศนโยบาย “มาเลเซียหนึ่งเดียว” (1 Malaysia) โดยมุ่งหวังให้มาเลเซียบรรลุวิสัยทัศน์ พ.ศ. 2564 ดังกล่าว และประเด็นในเรื่องการลดอาชญากรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายดังกล่าว

ด้วยสภาพอาชญากรรม คดีเกิดขึ้นมากในพื้นที่เขตเมืองที่มีประชากรหนาแน่นและมีคดีเล็กๆ น้อยๆ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินเกิดขึ้นในสัดส่วนมากกว่าคดีประเภทอื่น คดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้นในสัดส่วนน้อย⁵⁹ แต่ก็สร้างความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมแก่ประชาชนได้มาก ในปี พ.ศ. 2558 คดีอุกฉกรรจ์ที่เกิดขึ้นในมากที่สุด ได้แก่ ปล้นทรัพย์เป็นแก๊งโดยไม่มีอาวุธ (Gang Robbery Without

⁵⁵ The World Bank Open Data [Online]. Available from: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2> [2019, January 26]

⁵⁶ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. *ระบบบริหารราชการของสหพันธรัฐ มาเลเซีย*. นนทบุรี: กรรณการพิมพ์. หน้า 41-43

⁵⁷ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 93

⁵⁸ มาเลเซีย-ข้อมูลทางเศรษฐกิจ. (ออนไลน์). จาก http://www.aseaninfo.com/asean_members/malaysia_economics.html. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2562.

⁵⁹ United State Department of State Bureau of Diplomatic Security, *Malaysia 2017 Crime & Safety Report* [Online]. Available from: <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=21370> [2019, January 21]

Firearms) 10,718 คดี รองลงมาคือ คดีทำร้ายร่างกาย (Assault) 5,516 คดี ปล้นทรัพย์โดยไม่มีอาวุธ (Robbery Without Firearm) 2,954 คดี และคดีข่มขืน (Rape) 2,047 คดี ส่วนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ที่เกิดขึ้นในสัดส่วนมากที่สุด คือ โจรกรรมรถจักรยานยนต์ (Motorcycle Theft) 38,565 คดี รองลงมาคือลักทรัพย์ในเคหสถาน (Break-in) 19,286 คดี ลักทรัพย์ (Theft) 18,078 คดี และลักรถยนต์ (Car Theft) 12,049 คดี⁶⁰ และเนื่องจากมาเลเซียเป็นประเทศหนึ่งที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจและมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์มากขึ้นเช่นกัน อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงระยะเวลาไม่นาน คดีที่พบ เช่น การหลอกลวงด้วยจดหมายรักทางอีเมล (Love Scam) การฉ้อโกงบัตรเครดิต (Credit Card Fraud) การฉ้อโกงทางธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Banking Fraud) การหลอกลวงให้รับพัสดุ (Parcel Scam) เป็นต้น⁶¹

ปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะมีโทษรุนแรงถึงประหารชีวิตก็ตาม ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดอยู่ในมาเลเซีย ได้แก่ เฮโรอีน เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) ยาเสพติดกลุ่ม ATS (amphetamine type stimulants) ไบกระท่อม กัญชา เคตามีน (Ketamine) และยาอี (Ecstasy-MDMA)⁸⁸ มาเลเซียเป็นทั้งประเทศที่มีสถานะเป็นผู้บริโภคหรือเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดและเป็นทางผ่านหรือเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดไปยังประเทศอื่น มาเลเซียมีปัจจัยหลายประการที่เสี่ยงต่อการก่อการร้าย ได้แก่ ความหลากหลายของเชื้อชาติ ช่องทางเข้าออกประเทศได้หลายทาง เป็นต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นช่วงเวลาที่ปัญหาการก่อการร้ายเชื่อมโยงกับต่างประเทศ มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ก่อการร้าย เกิดเหตุระเบิดขึ้นหลายครั้งและมาเลเซียได้เผชิญกับการโจมตีของกลุ่มก่อการร้ายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มไอซิส (ISIS) ครั้งแรก ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559

2.9 ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม

ประเทศบรูไนดารุสซาลาม (Brunei Darussalam) หรือบรูไน (Brunei) ตั้งอยู่บนเกาะบอร์เนียว ทิศเหนือของประเทศเป็นชายฝั่งทะเล จรดทะเลจีนใต้ พื้นที่ทางบกล้อมรอบด้วยรัฐซาราวักของมาเลเซีย บรูไน มีพื้นที่ 5,770 ตารางกิโลเมตร ประชากร 423,200 คน⁶² มีเชื้อชาติมาเลย์ร้อยละ 67 จีนร้อยละ 15 และอื่นๆ ร้อยละ 18 ศาสนาประจำชาติ คือ ศาสนาอิสลาม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนีย์ ร้อยละ 67 ศาสนาพุทธนิกายมหายาน ร้อยละ 13 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 10 และอื่นๆ ร้อยละ 10⁶³ ภาษาที่ใช้คือ ภาษาบาฮาซามาเลเซีย

ประเทศบรูไน มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product-GDP) 11,400.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 26,938.5 ดอลลาร์สหรัฐ แต่ในปี พ.ศ. 2559 มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

⁶⁰ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 44

⁶¹ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 45

⁶² The World Bank, *World Bank Open Data* [Online]. 2018. Available from: <https://data.worldbank.org/> [2019, January 25]

⁶³ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). (2557). *ระบบบริหารราชการของ เนการา บรูไน ดารุสซาลาม*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. หน้า 19-20.

(GDP Growth) ตีลบ คือ -2.5% เศรษฐกิจโดยรวมของบรูไน มาจากอุตสาหกรรมน้ำมันปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมอื่นๆ ซึ่งทำรายได้เข้าประเทศจำนวนมากถึงร้อยละ 95 ของรายได้ทั้งหมด อุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นของรัฐสภาพอาชญากรรมในบรูไน อยู่ในระดับต่ำไม่มีปัญหาการก่อการร้ายและความไม่สงบเรียบร้อย ส่วนใหญ่เป็นอาชญากรรมไม่รุนแรง เช่น คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ลักทรัพย์ในเคหสถาน ทำร้ายร่างกาย ทะเลาะวิวาท เป็นต้น คดีที่น่าสนใจคือ อาชญากรรมข้ามพรมแดน เช่น ลักขโมยรถจักรยานยนต์และส่งข้ามพรมแดนปัญหาคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย และการลักลอบนำสินค้าเข้าเมืองผิดกฎหมาย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สภาพอาชญากรรมอยู่ในระดับต่ำคือ การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดเด็ดขาด สังคมบรูไนมีมาตรการทางสังคมที่เข้มแข็ง ทำให้ชาวบรูไนเคร่งครัดและประพฤติตนอยู่ในกรอบของหลักทางศาสนา รวมทั้งประชากรมีจำนวนน้อยและได้รับการดูแลสวัสดิการที่ดีจากรัฐ ซึ่งมีรายได้จำนวนมากมาจากทรัพยากรน้ำมัน ประชากรจึงมีความเป็นอยู่ที่ดี ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม⁶⁴

2.10 ประเทศไทย

ราชอาณาจักรไทย หรือไทย ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน มีพรมแดนทิศเหนือติดเมียนมา ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดลาว ทิศตะวันออกติดกัมพูชา ทิศใต้ติดมาเลเซียและอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดทะเลอันดามันและเมียนมา มีพื้นที่ 510,890 ตารางกิโลเมตร ประชากร 68,863,510 คน⁶⁵ ไทยมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ โดยมีทั้งชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายลาว ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยเชื้อสายเขมร รวมไปถึงกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมลายู ชาวชวา (แขกแพ) ชาวจาม (แขกจาม) ชาวเวียด ชาวเมียนมา และชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ เช่น ชาวกะเหรี่ยง ลีซอ ชาวม้ง ส่วย เป็นต้น⁶⁶ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากเข้ามาทำงานในประเทศ ได้แก่ ชาวเมียนมา กัมพูชา สปป.ลาว เวียดนาม ฟิลิปปินส์ รวมทั้งคนชาติอื่นๆ ที่เข้ามาทำงานในภาคเอกชนองค์กรต่างๆ จำนวนมากประมาณร้อยละ 95 ของประชากรไทยนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทซึ่งถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ ศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 4 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยทางภาคใต้ตอนล่าง ศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นประมาณร้อยละ 1

ประเทศไทยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product-GDP) 407,026.13 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อประชากร (GDP Per capita) 5,910.6 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2559 มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) ร้อยละ 3.2⁶⁷ พื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศไทย มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่เมื่อเปรียบเทียบกับบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน และประชากรมีรายได้ปานกลางระดับสูง อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2560 ข้อมูลจากธนาคารโลก ระบุว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของไทยเติบโตร้อยละ 3.9 ซึ่งเป็นอัตราการเติบโตที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียนสภาพปัญหาอาชญากรรมและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ คดีอาญาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับแจ้งในรอบ

⁶⁴ ปิยะ อุทาโย และคณะ. 2561. อ้างแล้ว. หน้า 7

⁶⁵ The World Bank, *World Bank Open Data* [Online]. 2018. Available from: <https://data.worldbank.org/> [2019, January 25]

⁶⁶ สกกลกาญจน์ วิเศษ. (2555). สารอาเซียน. กรุงเทพฯ: ซี แอนด์ เอ็น บুক. หน้า 40-41.

⁶⁷ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 106

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มีจำนวน 494,827 คดี จับกุมผู้ต้องหาได้ 459,425 คดี คิดเป็นร้อยละ 92.85 คดีที่รับแจ้งส่วนใหญ่เป็นความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย มีจำนวนมากถึง 396,454 คดี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80 ของคดีที่รับแจ้งทั้งหมด รองลงมาคือคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน จำนวน 36,032 คดี คิดเป็น ร้อยละ 12 และคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ จำนวน 14,832 คดี คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนคดีความผิดพิเศษ มีจำนวน 12,107 คดี ในสัดส่วนใกล้เคียงกันร้อยละ 4

ในกลุ่มคดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ซึ่งเป็นกลุ่มคดีที่มีสัดส่วนมากที่สุด ประเภทคดีที่มีจำนวนมากที่สุด คือ คดียาเสพติด โดยมีการรับแจ้งและจับกุมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 270,065 คดี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 68 ของกลุ่มคดีประเภทรัฐเป็นผู้เสียหาย สัดส่วนรองลงมา คือ การพนัน จำนวน 45,639 คดี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12 และคดีอาวุธปืน จำนวน 26,057 คดี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7

ลักษณะของเหตุอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในที่สาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงหรือในเมืองใหญ่อื่นๆ เป็นการกระทำผิดที่ผู้กระทำผิดไม่เผชิญหน้ากับเหยื่อและการกระทำผิดที่อาศัยช่องโอกาสในการกระทำผิด ได้แก่ การวิ่งราวทรัพย์สินโดยผู้กระทำผิดขับขี้อัจฉริยะยานยนต์มากระชากกระเป๋า กระชากสร้อยคอทองคำ การล้วงกระเป๋า กรีดกระเป๋า ลักเล็กขโมยน้อย ใช้กลอุบายเพื่อลักทรัพย์ในร้านค้าทองและอัญมณี หลอกหลวงนักท่องเที่ยว เป็นต้น⁶⁸

องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่พบในประเทศไทย ได้แก่ อาชญากรรมข้ามชาติเกี่ยวกับการฟอกเงิน แก๊งคอลเซ็นเตอร์ (Call Center) แก๊งยาเสพติด แก๊งโจรกรรมรถ แก๊งโจรกรรมทรัพย์สินและฉ้อโกง แก๊งปลอมเอกสารและธนบัตร แก๊งค้าสัตว์ป่า แก๊งอาวุธ แก๊งค้ำมนุษย์⁶⁹ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในไทย มีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยวและเมืองใหญ่มีแก๊งองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งเป็นชาวต่างชาติเข้ามากระทำผิด การกระทำผิดรวมถึงการค้ายาเสพติด การค้ำมนุษย์ ค้าประเวณี การปลอมแปลงเอกสาร⁷⁰

ประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งแพร่ระบาดและเป็นเส้นทางลักลอบส่งต่อยาเสพติดไปยังประเทศอื่น ประเภทของยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมาก คือ ยาบ้า พืชกระท่อม ไอซ์ กัญชา เฮโรอีน เคนตาซี เคตามีน และอื่นๆ มีการลักลอบนำยาเสพติดเข้าประเทศจากบริเวณชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างต่อเนื่องในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเป็นพื้นที่พักเก็บยาเสพติดที่ถูกลักลอบนำเข้าจากนอกประเทศ เพื่อรอการกระจายและรอการส่งออกไปประเทศที่สามหรือส่งจำหน่ายตามพื้นที่ต่างๆ โดยยาบ้าเป็นตัวยาสเสพติดหลักที่เป็นปัญหาหลัก นอกจากนี้มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของไอซ์ เคตามีน และเฮโรอีน ส่วนใหญ่ของผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นผู้ที่มีอาชีพและรายได้ การจำหน่ายยาเสพติดมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีการใช้สื่อ

⁶⁸ United State Department of State Bureau of Diplomatic Security, *Thailand 2016 Crime & Safety Report: Bangkok* [Online]. Available from: <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=19119> [2019, January 24]

⁶⁹ ชิตพล กาญจนกิจ. ความท้าทายของรัฐอาเซียนในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ. (ออนไลน์). จาก <http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/a18ce6ccd87eee2ff26a29ba4437ad79>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2563

⁷⁰ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 107

ออนไลน์และบริการรับ/ส่งพัสดุภัณฑ์เป็นช่องทางในการซื้อขายยาเสพติด⁷¹ ผู้กระทำผิดที่ตกเป็น ผู้ต้องหา และผู้เสพที่เข้ารับการบำบัด ร้อยละ 40 เป็นเด็กและเยาวชน (อายุไม่เกิน 24 ปี) โดยกลุ่ม อายุ 20-24 ปี เป็นกลุ่มประชากรที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหา ยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในสังคมไทย

ปัญหาการก่อความไม่สงบภายในประเทศมีเหตุความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดน ภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และ 3 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เหตุการณ์ความรุนแรงได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความขัดแย้ง ในพื้นที่ดังกล่าวมีความเกี่ยวเนื่องกับเรื่องเชื้อชาติและศาสนา พื้นที่ดังกล่าวประชาชนส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาอิสลาม มีเชื้อชาติมลายู และพูดภาษายาวี เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน⁷²

ความรุนแรงที่เกิดขึ้น นอกจากมีการลอบวางระเบิดในสถานที่สาธารณะแล้ว ยังมี การวางเพลิงโรงเรียนและอาคารสถานที่ที่เป็นของรัฐบาล การลอบฆ่าเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่รัฐ อื่นๆ ซึ่งรวมถึงพลเรือนที่สงสัยว่าร่วมมือกับทางราชการ การขโมยอาวุธและวัตถุระเบิด⁷³ ยังไม่มี หลักฐานชัดเจนว่ากลุ่มก่อการร้ายในประเทศไทยโดยเฉพาะใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสัมพันธ์กับกลุ่มก่อการร้ายสากลขบวนการก่อการร้ายรัฐอิสลามแห่งอิรักและอัลชาม (Islamic State of Iraq and al Sham-ISIS) หรือชื่อที่ขบวนการนี้เรียกตัวเองว่ารัฐอิสลาม (IslamState-IS) เริ่มมีอิทธิพลในการปฏิบัติการก่อการร้ายในพื้นที่ต่างๆ รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับขบวนการก่อการ ร้ายในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ดังนั้น จึงมีความ กังวลว่าขบวนการไอเอส จะเข้ามาสร้างอิทธิพลหรือมีเครือข่ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ประเทศไทย

อย่างไรก็ตามข้อมูลจากหน่วยงานความมั่นคงของไทย นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งองค์กร ระหว่างประเทศต่างระบุสอดคล้องกันว่ายังไม่พบความเชื่อมโยงกันระหว่างแนวร่วมกลุ่มไอเอสกับ ขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และ 3 อำเภอในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา แต่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด และสิ่งที่น่ากังวล คือความเคลื่อนไหวใน ระดับบุคคล (Lone Wolf) ที่ผู้ก่อเหตุอาจตัดสินใจก่อเหตุเพียงลำพังโดยไม่สามารถคาดการณ์ได้และ ทำให้ป้องกันได้ลำบาก⁷⁴

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลุ่มประเทศอาเซียนมีปัญหาอาชญากรรมที่แตกต่างกันไปตาม สภาพภูมิประเทศ วัฒนธรรม สภาพสังคม เศรษฐกิจ ดังนี้

⁷¹ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, *สถานการณ์ปัญหา ยาเสพติด ในประเทศไทย (ออนไลน์)*. จาก <http://www.ppb.moi.go.th/midev03/upload/ONCB%20%204th%20of%2001FEB%20Final.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2562.

⁷² ประภัสสร เทพชาติ. (2554). *ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาธรรม. หน้า 33

⁷³ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 108

⁷⁴ ปิยะ อุทาโย และคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 109

ประเทศ	อาชญากรรมที่สำคัญ	อาชญากรรมอื่นๆ
ราชอาณาจักรกัมพูชา	ยาเสพติด	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	ยาเสพติด การค้ามนุษย์	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน เช่น การโจรกรรม
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา	ยาเสพติด การค้ามนุษย์	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน เช่น การปล้นทรัพย์สิน
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	ยาเสพติด ค้าประเวณี อาชญากรรมคอมพิวเตอร์	ปล้นทรัพย์สิน เรียกว่าได้
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	เรียกค่าไถ่ ลักลอบค้ายาเสพติด การก่อการร้าย	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ประทุษร้ายต่อคน
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	ลักลอบค้ายาเสพติด ลักลอบขนสินค้าหนีภาษี อาชญากรรมคอมพิวเตอร์	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
สาธารณรัฐสิงคโปร์	ยาเสพติด ฉ้อโกง	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ก่อการร้าย
ประเทศมาเลเซีย	ยาเสพติด การก่อการร้าย	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม	อาชญากรรมข้ามพรมแดน การนำคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
ประเทศไทย	ลักลอบค้ายาเสพติด การฉ้อโกง และการก่อการร้าย	ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน

3. ระบบกฎหมายของประเทศในอาเซียน

สมาชิกในประชาคมอาเซียนประกอบไปด้วย 10 ประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม และประเทศไทย ซึ่งแต่ละประเทศมีลักษณะของสภาพภายในประเทศที่ต่างกัน ทำให้แต่ละประเทศมีการนำระบบกฎหมายนำไปใช้แตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งระบบกฎหมายออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์
- 2) กลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์
- 3) กลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายสังคมนิยม

โดยแต่ละกลุ่มมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁷⁵

3.1 กลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์

1) ราชาอาณาจักรกัมพูชา

กฎหมายในประเทศกัมพูชาเป็นผลพวงมาจากประวัติศาสตร์อันยาวนานในเรื่องอิทธิพลทางศาสนาและการเมือง ในอดีตกาลประเทศกัมพูชาใช้ระบบกฎหมายซึ่งได้รับอิทธิพลจากจารีตประเพณีของศาสนาพุทธและลัทธิขอม ในภายหลังระบบกฎหมายดังกล่าวได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ (Civil Law) ตามแบบของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นผู้ครอบครองอาณานิคมของประเทศกัมพูชาในขณะนั้น

หลังจากได้รับอิสรภาพจากประเทศฝรั่งเศส ระบบกฎหมายของประเทศกัมพูชาได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์(The Communist Party of Kampuchea's – CPK) ในช่วงปี 2518-2522 พรรค CPK (เขมรแดง) ได้ทำการล้มล้างระบบและสถาบันกฎหมายทั้งหมดของประเทศและเปลี่ยนไปใช้ระบบกฎหมายแบบเผด็จการแทน นอกจากนี้พรรค CPK ยังได้ทำการกวาดล้างและประหารชีวิต นักกฎหมายและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขากฎหมายให้หมดไปจากประเทศกัมพูชาก่อให้เกิดสถานะทางกฎหมายที่เรียกว่า“สุญญากาศทางกฎหมาย (Legal Vacuum)” นอกจากนี้ยังมีรายงานว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวมีนักกฎหมายเหลืออยู่ในประเทศกัมพูชาเพียง 10 คน ในจำนวนนั้นประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 5 ท่าน⁷⁶

ภายหลังจากปี พ.ศ. 2522 ประเทศเวียดนามได้เข้ามามีอิทธิพลในประเทศกัมพูชาและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายอีกครั้งโดยใช้ต้นแบบจากระบบกฎหมายเวียดนาม ต่อมาในภายหลังสหประชาชาติได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือประเทศกัมพูชาในช่วงปี 2534-2536 โดยจัดตั้ง The United Nations Transnational Authority in Cambodia (UNTAC) เพื่อเข้ามาปฏิรูประบบกฎหมายซึ่งรวมไปถึงการออกกฎหมายใหม่อีกหลายฉบับรวมถึงรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชาในปี 2536⁷⁷ กฎหมายกัมพูชาปัจจุบันจึงเป็นการผสมผสานระหว่างจารีตประเพณีของประเทศกัมพูชา ระบบกฎหมายฝรั่งเศสและระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ประเทศตะวันตกหลายๆ ประเทศเข้ามาบูรณะระบบกฎหมายของประเทศกัมพูชาหลังจากสงครามในประเทศ⁷⁸

⁷⁵ ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลและผู้แทนนิติบุคคลของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 99

⁷⁶ กระทรวงยุติธรรม. กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงานและแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศไทย. http://www.asean.ago.go.th/asean-th/images/file/ASEAN_LAWS/ASEANLAW.pdf. ค้นคืนเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2563

⁷⁷ Under 1991, Paris Peace Agreement, UNTAC started its mission in Cambodia in order to help organize the general election and form a legitimate government. In cooperation with the Supreme National Council (SNC), a policy making body represents Cambodian four factors at home and abroad.

⁷⁸ กระทรวงยุติธรรม. กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงานและแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศไทย. http://www.asean.ago.go.th/asean-th/images/file/ASEAN_LAWS/ASEANLAW.pdf. ค้นคืนเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2563

2) สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ระบบการปกครองของฟิลิปปินส์ คือ ระบบประชาธิปไตยตามแบบสหรัฐอเมริกา โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและเป็นหัวหน้าคณะผู้บริหารประเทศ⁷⁹ ระบบกฎหมายของฟิลิปปินส์ มีลักษณะร่วมกันของกฎหมายแองโกล-อเมริกัน กฎหมายโรมัน กฎหมายสเปนและขนบธรรมเนียมประเพณีคนพื้นเมือง จนเรียกได้ว่า ระบบกฎหมายของฟิลิปปินส์เป็นระบบผสมระหว่างคอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์ คือ ระบบซีวิลลอว์ของฟิลิปปินส์ จะเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งจะเกี่ยวกับครอบครัว ทรัพย์สิน มรดก และสัญญาและประมวลกฎหมายอาญา ส่วนระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของฟิลิปปินส์ จะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ และหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายวิธีพิจารณา กฎหมายบริษัท กฎหมายตัวเงิน ภาษี ประกันภัย กฎหมายแรงงาน ธนาคาร และเงิน และกฎหมายอิสลาม ประยุกต์ใช้ในภาคใต้บางพื้นที่⁸⁰

3) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

สาธารณรัฐอินโดนีเซียปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร สาธารณรัฐอินโดนีเซียใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil law) ซึ่งถูกวางรากฐานไว้โดยประเทศเนเธอร์แลนด์ ดังนั้น โดยพื้นฐานแล้ว ระบบกฎหมายของสาธารณรัฐอินโดนีเซียจึงมีหลักการและเหตุผล แนวความคิด รวมทั้งหลักกฎหมายต่างๆ คล้ายคลึงกับระบบกฎหมายของประเทศเนเธอร์แลนด์ แต่ก็ยังมีการนำจารีตประเพณีของตนมาผสมผสานจนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน อีกทั้งภายหลังจากที่ได้รับเอกราช ด้วยความต้องการที่จะหลุดพ้นจากอิทธิพลของประเทศเนเธอร์แลนด์ สาธารณรัฐอินโดนีเซียได้มีการปฏิรูปกฎหมายครั้งใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว แต่ก็ยังมีอิทธิพลของระบบกฎหมายของประเทศเนเธอร์แลนด์แฝงอยู่ด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันสาธารณรัฐอินโดนีเซียเป็นระบบกฎหมายซีวิลลอว์แบบเนเธอร์แลนด์ ผสมผสานกับจารีตประเพณีดั้งเดิมและระบบกฎหมายสมัยใหม่⁸¹

กฎหมายของสาธารณรัฐอินโดนีเซียมีที่มาจาก (1) กฎหมายที่บัญญัติขึ้น (2) จารีตประเพณี (3) สนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ (4) คำพิพากษาของศาล (5) ความเห็นหรือหลักการของนักวิชาการกฎหมาย

4) ประเทศไทย

ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยเริ่มต้นเมื่อประเทศสยามได้มีการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์และปรับปรุงระบบกฎหมายให้ทันสมัยโดยอาศัยแบบอย่างจากตะวันตกโดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ ตั้งกระทรวงยุติธรรม ตั้งโรงเรียนกฎหมาย และจัดให้มีการร่างประมวลกฎหมายขึ้น ตามระบบกฎหมาย

⁷⁹ หัตถศักดิ์ ฌ ป้อมเพ็ชร และคณะ. บทสรุปผู้บริหาร การศึกษาผลกระทบของนโยบายและกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีต่อ SMEs ไทย. (ออนไลน์) จาก http://www.sme.go.th/upload/mod_download/รวมเล่มกฎหมายA2AEC-20171018124500.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563.

⁸⁰ ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อ้างแล้ว. หน้า 57

⁸¹ หัตถศักดิ์ ฌ ป้อมเพ็ชร และคณะ. บทสรุปผู้บริหาร การศึกษาผลกระทบของนโยบายและกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีต่อ SMEs ไทย. (ออนไลน์) จาก http://www.sme.go.th/upload/mod_download/รวมเล่มกฎหมายA2AEC-20171018124500.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563.

ของประเทศทางภาคพื้นยุโรปที่เรียกว่าระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร(Civil Law) ซึ่งมีตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญาฯลฯ ที่ใช้ในปัจจุบัน นับเป็นการพัฒนาระบบกฎหมายของไทยให้ทันสมัยไปอีกก้าวหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันในประเทศไทยก็ยังมี การใช้กฎหมายระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) ใช้ควบคู่ไปด้วยกัน⁸²

3.2 กลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

1) สาธารณรัฐแห่งสภาพเมียนมา

ในภาพรวมระบบกฎหมายของประเทศพม่าเป็นระบบที่ผสมผสานกันระหว่างกฎหมายจารีตประเพณีท้องถิ่น กฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร กฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ และกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับก่อนๆ โดยก่อนหน้านี้ประเทศพม่าจะได้รับเอกราชนั้น ประเทศสหราชอาณาจักรได้วางรากฐานหลักการของกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายจารีตประเพณีของตนผ่านทางกฎหมายลายลักษณ์อักษรของประเทศอินเดีย ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายเหล่านี้ บางฉบับได้ถูกยกเลิก หรือได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมไปแล้ว แต่ยังคงมีหลายฉบับที่ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ และยังไม่เคยได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเลยจนถึงปัจจุบัน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น⁸³

2) สาธารณรัฐสิงคโปร์

ในภาพรวม ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ที่ถูกวางรากฐานเอาไว้โดยประเทศอังกฤษ ส่งผลให้กฎหมายบางเรื่องที่ใช้บังคับอยู่ ได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดของกฎหมายจารีตประเพณี เช่น สัญญา ละเมิด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ไม่ได้ยึดติดกับหลักกฎหมายตามจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพื่อเป็นการพัฒนาระบบกฎหมายของตนให้ดียิ่งขึ้น และยิ่งไปกว่านั้น ในการพิจารณาคดีของศาลประเทศสิงคโปร์ ในปัจจุบันศาลพยายามที่จะแยกตัวเองออกจากแนวคิดทางกฎหมายของประเทศอังกฤษ โดยการไม่นำคำพิพากษาของศาลของประเทศอังกฤษมาเป็นแนวทางในการพิจารณาคดี⁸⁴

3) ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม

ระบบกฎหมายของประเทศบรูไนมีรากฐานมาจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ (English Common Laws) ระบบการศาลของอังกฤษเป็นระบบอิสระ มีอำนาจในการตัดสินคดีอย่างเต็มที่แม้ว่าประเทศบรูไนได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้วก็ตาม ประเทศบรูไนยังคงใช้ระบบกฎหมายของอังกฤษอยู่ แต่สำหรับชาวมุสลิมมีหลายกรณีที่ใช้กฎหมายอิสลาม (Islamic Shari'a

⁸² สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. ระบบบริหารราชการของราชอาณาจักรไทย. <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/thailand.pdf>. หน้า 25

⁸³ หัตถศักดิ์ ธิ ป้อมเพ็ชร และคณะ. บทสรุปผู้บริหาร การศึกษาผลกระทบของนโยบายและกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีต่อ SMEs ไทย. (ออนไลน์) จาก http://www.sme.go.th/upload/mod_download/รวมเล่มกฎหมายA2AEC-20171018124500.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563.

⁸⁴ หัตถศักดิ์ ธิ ป้อมเพ็ชร และคณะ. บทสรุปผู้บริหาร การศึกษาผลกระทบของนโยบายและกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีต่อ SMEs ไทย. (ออนไลน์) จาก http://www.sme.go.th/upload/mod_download/รวมเล่มกฎหมายA2AEC-20171018124500.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563.

Law หรือ Islamic Shri'ah Law) แทน และไม่ยอมรับเขตอำนาจโดยบังคับของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ)⁸⁵

4) ประเทศมาเลเซีย

ในภาพรวมระบบกฎหมายของประเทศมาเลเซียมีรากฐานมาจากกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ และได้ถูกผสมผสานกับกฎหมายอิสลาม กฎหมายจารีตประเพณีท้องถิ่นและคำพิพากษาของศาลสูง ซึ่งกฎหมายของประเทศมาเลเซียมีที่มาจากทั้งกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ ในส่วนที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรนั้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญของรัฐ รัฐธรรมนูญของมลรัฐ และกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ได้แก่ กฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษ คำพิพากษาของศาลสูง จารีตประเพณีท้องถิ่น และกฎหมายอิสลาม⁸⁶

3.3 กลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายสังคมนิยม

1) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของ ส.ป.ป.ลาว ในปี พ.ศ. 2518 นอกเหนือจากระบบกฎหมายที่มีพื้นฐานมาจากจารีตประเพณีของลาวเองแล้ว ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ตามแบบฝรั่งเศส มีอิทธิพลต่อประเทศอินโดจีน 3 ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งเป็นอาณานิคมอย่างมาก ดังนั้นหลักการพื้นฐานทางกฎหมายต่างๆ จึงได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส⁸⁷ โดยมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่างๆ แต่หลังจากปี พ.ศ. 2518 แล้ว แนวความคิดแบบมาร์ก-เลนิน ก็เข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดทำกฎหมายตามระบบกฎหมายสังคมนิยม⁸⁸

2) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามก็เช่นเดียวกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ตกเป็นรัฐในอารักขาของประเทศฝรั่งเศสจนกระทั่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน พ.ศ. 2518 ระบบกฎหมายก่อนหน้านั้นมีการใช้ระบบกฎหมายที่มีพื้นฐานมาจากจารีตประเพณี จนกระทั่งการเข้ามาของฝรั่งเศสซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมในประเทศอินโดจีน 3 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งเป็นอาณานิคมอย่างมากโดยมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่างๆ ดังนั้น นอกเหนือจากระบบกฎหมายที่มีพื้นฐานมาจากจารีตประเพณีของเวียดนามแล้ว ก็ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ตามแบบของฝรั่งเศส

⁸⁵ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. ระบบกฎหมายของประเทศบรูไน. (ออนไลน์) จาก http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=6750&filename=aseanknowledge. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563.

⁸⁶ หัตถศักดิ์ ฌ ป้อมเพ็ชร และคณะ. บทสรุปผู้บริหาร การศึกษาผลกระทบของนโยบายและกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีต่อ SMEs ไทย. (ออนไลน์) จาก http://www.sme.go.th/upload/mod_download/รวมเล่มกฎหมายA2AEC-20171018124500.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563.

⁸⁷ หัตถศักดิ์ ฌ ป้อมเพ็ชร และคณะ. บทสรุปผู้บริหาร การศึกษาผลกระทบของนโยบายและกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีต่อ SMEs ไทย. (ออนไลน์) จาก http://www.sme.go.th/upload/mod_download/รวมเล่มกฎหมายA2AEC-20171018124500.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563.

⁸⁸ ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.อ้างแล้ว. หน้า 59

หลังปี พ.ศ. 2518 แล้วสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามปกครองในระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ แนวความคิดแบบมาร์ก-เลนิน จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดทำกฎหมายระบบตามระบบกฎหมายสังคมนิยม⁸⁹

จากระบบกฎหมายทั้ง 3 ระบบ ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของการพัฒนากฎหมายของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันตามแต่ละประเทศได้รับอิทธิพลมา เช่น การเป็นประเทศที่อยู่ใต้อาณานิคมของประเทศอังกฤษ หรือประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งในการบัญญัติกฎหมายจะเห็นพัฒนาการว่าประเทศที่มีการใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้มีการนำแนวจารีตประเพณีมากำหนดเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรดังเช่นระบบกฎหมายซีวิลลอว์ หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

4. การกระทำที่เป็นการฟอกเงิน

การที่จะทราบว่า การกระทำใดจะเป็นการกระทำที่เข้าข่ายองค์ประกอบของการฟอกเงิน จะต้องทราบถึงความหมายของการฟอกเงินเสียก่อนว่ามีความหมายว่าอย่างไร

4.1 ความหมายของการฟอกเงิน

การฟอกเงิน (Money Laundering) เป็นถ้อยคำที่มีการใช้กันในองค์การอาชญากรรมของสหรัฐอเมริกา โดยผู้ที่ริเริ่มคิดค้นวิธีการฟอกเงินได้แก่ นายเมเยอร์ แลนสกี (Meyer Lansky) ซึ่งมีหลักการเกี่ยวกับการนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเรียกอีกชื่อว่า “เงินสกปรก” มาทำให้กลายเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือที่เรียกว่า “เงินสะอาด” ซึ่งเป็นการขจัดร่องรอยของผลประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยช่องว่างของการโอนและการดำเนินการทางธุรกิจต่างๆ เพื่อให้จำนวนผลประโยชน์เดียวกันดังกล่าวเป็นรายได้ที่ชอบด้วยกฎหมายในที่สุด

ความหมายของการฟอกเงินนั้น ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส อธิบายว่า การฟอกเงินคือ การเปลี่ยนแปลงเงินที่ได้มาโดยไม่ถูกกฎหมายหรือไม่สุจริตให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยสุจริต หรือพิสูจน์ว่าไม่ได้ทุจริต กล่าวโดยทั่วไปคือ กระบวนการที่ทำให้เงินสกปรกกลายเป็นเงินสะอาด หรือกลายเป็นเงินที่สามารถอ้างได้ว่าได้มาอย่างไร สาเหตุที่ต้องมีการฟอกเงินเพราะว่าเงินที่ได้มาจากธุรกิจผิดกฎหมายนั้นไม่สามารถอ้างอิงแหล่งที่มาหรือไม่ได้รับการยอมรับในสังคม ดังนั้น โดยความหมายของการฟอกเงินจึงไม่ได้ผูกติดกับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยทั่วไป การฟอกเงินจึงให้ความหมายไว้ว่า การนำเงินสกปรกจากกิจกรรมที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงต่างๆ มาทำให้เป็นเงินสะอาด⁹⁰

พันตำรวจเอก ดร.สีหนาท ประยูรรัตน์ อธิบายว่า การฟอกเงิน โดยสรุปจากสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 3.1 ว่า คือ การกระทำอันเป็นการแปรสภาพหรือโอนทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิด หรือได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกปิดหรืออำพรางแหล่งที่มาของ

⁸⁹ ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อ้างแล้ว. หน้า 60

⁹⁰ วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2547). กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 33

ทรัพย์สินที่ผิดกฎหมาย หรือเพื่อช่วยเหลือบุคคลซึ่งกระทำความผิดนั้น และยังหมายความรวมถึงการกระทำอันเป็นการปกปิดหรืออำพรางลักษณะอันแท้จริงของแหล่งที่มาของทรัพย์สิน โดยรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดหรือได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด⁹¹

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ฟอกเงิน” ว่า การฟอกเงินมิได้จำกัดเฉพาะการกระทำแก่เงินซึ่งได้จากการกระทำความผิดเท่านั้น แต่รวมถึงการดำเนินการใดๆ แก่ทรัพย์สินต่างๆ อันได้มาจากการกระทำความผิดด้วยเช่นกัน ดังนั้น โดยทั่วไปเมื่อกกล่าวถึงการ “ฟอกเงิน” ย่อมเป็นที่เข้าใจว่า มิใช่จำกัดเฉพาะการฟอกเงินเท่านั้น แต่รวมไปถึงการฟอกทรัพย์สินด้วย โดยมีกรรวมๆ ว่า “การฟอกเงิน จึงอาจกล่าวได้ว่า การฟอกเงิน หมายถึงการกระทำใดๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เงินหรือทรัพย์สินใดๆ ซึ่งมีที่มาจากการกระทำความผิดต่างๆ เปลี่ยนสภาพเป็นเงินหรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุนี้วัตถุประสงค์ของการแปรสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงมีอยู่ 3 ประการ คือ

ประการแรก การปกปิดเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาอันไม่ชอบดังกล่าวนี้ไม่ให้บุคคลอื่นทราบว่าเป็นเงินได้ของผู้กระทำความผิด

ประการที่สอง หลบเลี่ยงการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดใดๆ ของผู้ซึ่งเป็นเจ้าของเงินที่นำมาฟอกจากบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเป็นการปกปิดแหล่งที่มาของเงินนั้น

ประการที่สาม การเพิ่มพูนผลประโยชน์หรือผลกำไรจากการฟอกเงินดังกล่าว เพื่อใช้สนับสนุนในการกระทำความผิด หรือเพื่อขยายขอบเขตเครือข่ายของการกระทำความผิดต่อไปอันเป็นการสร้างรากฐานอำนาจทางอาชญากรรมให้แข็งแกร่งจนยากแก่การปราบปรามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และทำให้สามารถเพิ่มรายได้ให้มากขึ้นจากการประกอบอาชญากรรมนั้น ซึ่งข้อนี้เองผลกระทบที่สำคัญที่สุดต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพราะการสร้างรายได้อันเป็นการเพิ่มอำนาจและความมั่นคงให้แก่องค์กรอาชญากรรม หรือช่วยให้อาชญากรรมสามารถหลบหนีหรือหลบเลี่ยงการจับกุม⁹²

อาจารย์อรณพ ลิขิตจิตถะ ให้ความหมายว่า การฟอกเงิน หมายถึง การเปลี่ยนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ดูเหมือนหนึ่งว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าได้มาโดยชอบ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การนำเงินออกนอกประเทศ การฝากเงินหรือสถาบันการเงิน การตั้งบริษัทหรือกิจการบังหน้า การซื้อขายที่ดิน การแลกเปลี่ยนนามสกุลอื่น การให้ผู้อื่นถือเงินหรือทรัพย์สินไว้แทน⁹³

นอกจากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ยังมีลักษณะของการฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า

⁹¹ องค์การสหประชาชาติ. “การฟอกเงินในเอเชีย. ในเอกสารสรุปการประชุมอภิปรายปัญหาตามโครงการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ UNDCP) วันที่ 21-23 เมษายน 2536 ณ ประเทศสิงคโปร์.

⁹² ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2542). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กรุงเทพฯ: กองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. สำนักงานนายกรัฐมนตรี. หน้า 4.

⁹³ อรณพ ลิขิตจิตถะ. (2542). ประเทศไทยจะได้อะไรจากการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน “รวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับการฟอกเงิน. กรุงเทพฯ: กองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. สำนักงานนายกรัฐมนตรี. หน้า 47.

“ผู้ใด

(1) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) การกระทำใดๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงของการได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย จ่ายโอน การได้สิทธิ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

(3) ได้มา ครอบครองหรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ขณะที่ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน”

จากมาตรา 5 นั้น คำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” นั้นได้มีการให้คำนิยามไว้ในมาตรา 3 ว่า

มาตรา 3 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินหรือการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใดหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

ทำให้เห็นได้ว่า การกระทำความผิดฐานฟอกเงินจะต้องมีลักษณะการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

4.2 ความหมายของความผิดมูลฐาน

ความผิดของความผิดมูลฐาน (Predicate offences) แม้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ออกโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเป็นรูปแบบให้แต่ละประเทศนำไปบัญญัติกฎหมายภายในซึ่งเรียกว่า UN Model law นั้นไม่ได้มีการกำหนดความหมายเอาไว้โดยเฉพาะ

ความหมายของความผิดมูลฐานมีผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญญะภาส อธิบายว่า ความผิดมูลฐาน คือ ความผิดอาญาที่เป็นเหตุเป็นทิ่มม หรือเป็นฐานก่อให้เกิด หรือให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เมื่อนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้การกระทำดังกล่าวย่อมเรียกได้ว่าเป็น ฟอกเงิน

พันตำรวจเอก ดร.สีหนาท ประยูรรัตน์ อธิบายว่า ความผิดมูลฐาน คือ ความผิดทางอาญาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หรือทรัพย์สินที่ได้มาจาก

การกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุน ช่วยเหลือการกระทำผิดซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน⁹⁴

อาจารย์อรรถพร ลิขิตจิตถะ อธิบายว่า ความผิดมูลฐาน คือ ความผิดที่เป็นฐานทำให้เกิดรายได้ที่นำไปสู่การฟอกเงิน⁹⁵

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 3 คำว่า ความผิดมูลฐาน และมาตรา 5 แล้วจะเห็นได้ว่า การกระทำ ความผิดฐานฟอกเงินนั้น เงินหรือทรัพย์สินที่นำมาฟอกก็ต้องเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำผิดในความผิดมูลฐาน จึงจะเป็นความผิดฐานฟอกเงิน จึงอาจกล่าวได้ว่า ความผิดมูลฐาน เป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิดฐานฟอกเงิน เพราะการกระทำที่จะเป็นความผิดฐานฟอกเงินนั้น จะต้องมีความผิดหลักซึ่งก็คือ ความผิดมูลฐานเกิดขึ้นก่อน ดังนั้น จึงอาจเรียกได้ว่าความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดอุปกรณ์ ส่วนความผิดมูลฐานเป็นความผิดประธาน⁹⁶

4.3 ลักษณะของความผิดมูลฐาน

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของแต่ละประเทศได้กำหนดความผิดมูลฐาน โดยกำหนดความผิดอันเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินไว้แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลและความจำเป็นตามสถานการณ์ รวมไปถึงความต้องการของแต่ละประเทศว่าจะบัญญัติให้มีขอบเขตครอบคลุมลักษณะความผิดใดบ้าง ซึ่งตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแยกลักษณะของความผิดมูลฐานไว้ดังนี้

1) ความผิดมูลฐานร่วม

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดถือเป็นความผิดที่แต่ละประเทศมีการบัญญัติบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากเล็งเห็นถึงปัญหาและผลกระทบที่เป็นภัยต่อสังคม ดังนั้น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงเป็นความผิดที่ทุกประเทศบัญญัติให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2) ความผิดมูลฐานสากล

ความผิดที่มีลักษณะของการกระทำความผิดข้ามชาติ เป็นอาชญากรรมที่เกือบทุกประเทศเริ่มกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน เช่น ความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีและการค้าอาวุธเถื่อน เป็นต้น

3) ความผิดมูลฐานภายใน

ความผิดที่มีผลกระทบเฉพาะในแต่ละประเทศ ซึ่งกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของแต่ละประเทศได้กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน เช่น การฉ้อโกงประชาชน การพนัน เป็นต้น

⁹⁴ สีหนาท ประยูรรัตน์. (2542). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. หน้า 1.

⁹⁵ อรรถพร ลิขิตจิตถะ. (2541). เอกสารถามตอบประกอบการแถลงชี้แจงร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ต่อสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปี ที่ 2 ครั้งที่ 4 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ). กรุงเทพฯ: รัฐสภา. หน้า 65.

⁹⁶ บุตรี โรจนบุรานนท์. (2558). กำหนดความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 85

4.4 แนวคิดในการกำหนดความผิดมูลฐาน

แนวคิดของการกำหนดความผิดมูลฐานมีที่มาจากหลักการที่ว่า แม้การฟอกเงินจะเป็นสิ่งชั่วร้ายและสมควรมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาเพื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดก็ตาม แต่เนื่องจากการฟอกเงินมักจะทำโดยการเคลื่อนย้ายเงินระหว่างประเทศ รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการฟอกเงินไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดความผิดมูลฐาน และการริบทรัพย์สินให้เหมือนกันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้⁹⁷ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อหาผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและการสืบค้นตรวจสอบเพื่อยึด หรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว รัฐก็จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากภาคเอกชนด้วย โดยเฉพาะธนาคารและสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงิน หรืออาจกล่าวได้ว่า รัฐไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้หากปราศจากการกำหนดให้เอกชนมีภาระหน้าที่ในการรายงานข้อมูลทางการเงินที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการของรัฐ ทั้งนี้เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินโดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมและเอกสารทางการเงินที่ยุ่งยากซับซ้อน ดังนั้นรัฐจึงต้องชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสียให้สมดุลกันระหว่างประโยชน์ของรัฐในการคุ้มครองป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากความเสียหายของอาชญากรรมฟอกเงิน กับภาระหน้าที่ที่รัฐจะผลักให้แก่เอกชนที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติเพื่อให้สมประโยชน์ของรัฐ ซึ่งจุดสมดุลที่สมบูรณ์แบบก็คือจุดที่รัฐสามารถคุ้มครองป้องกันประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ให้ได้มากที่สุด ในขณะที่ผลักภาระรับผิดชอบแก่เอกชนหรือให้กระทบกระเทือนประชาชนทั่วไปน้อยที่สุด⁹⁸

4.5 แนวทางในการกำหนดกรอบความผิดมูลฐาน

การกำหนดความผิดมูลฐานของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในบางประเทศกำหนดความผิดมูลฐานอย่างกว้างๆ โดยบัญญัติกฎหมายแต่เพียงว่า เป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง ซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ในทางกลับกันบางประเทศกำหนดความผิดมูลฐานที่เฉพาะเจาะจง โดยบัญญัติกฎหมายกำหนดเป็นฐานความผิดแต่ละฐาน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่แต่ละประเทศได้กำหนดเป็นความผิดมูลฐานนั้นมาจากข้อพิจารณา ดังต่อไปนี้

1) ความผิดนั้นต้องมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม⁹⁹

องค์กรอาชญากรรมเป็นกลุ่มคนที่ประสานงานกันและควบคุมกันโดยกฎหมายของตน เป็นที่รวมของอาชญากรรมและอาชญากรซึ่งทำงานภายใต้โครงสร้างที่ซับซ้อน มีการบังคับเข้มงวด และมีการสั่งคำบัญชาเป็นความลับ กิจกรรมขององค์กรจะไม่ใช้การกระทำที่รุนแรงในฉับพลัน โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ แต่จะเป็นผลมาจากการสมคบกันต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปีมีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมกิจการทั้งปวงที่จะสามารถทำกำไรให้แก่ตนได้อย่างมหาศาล ความผิดลักษณะนี้มักเป็นความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่มีผู้กระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป กระทำเป็นขบวนการ มีการวางแผนล่วงหน้า ตัวการใหญ่หรือผู้บงการอยู่เบื้องหลังมักจะหลุดรอดจากกฎหมาย

⁹⁷ ซัยนันท์ แสงปุตตะ. (2540). กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดมูลฐาน. หน้า 16.

⁹⁸ นิกร เกริกกุล. (2539). การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: Translator-at-law.com. หน้า 96-97.

⁹⁹ ซัยนันท์ แสงปุตตะ. อ้างแล้ว. หน้า 24-25.

เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอในการเชื่อมโยงไปถึงตัวการใหญ่หรือผู้บงการได้ บุคคลที่ถูกจับมักจะเป็นผู้ปฏิบัติการซึ่งเป็นลูกน้องระดับล่าง

2) ความผิดนั้นมีผลตอบแทนสูงมาก¹⁰⁰

ผลตอบแทนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกระทำความผิด ตามแนวคิดทางจิตวิทยาซึ่งมองว่ากิเลสตัณหาในตัวมนุษย์เป็นต้นเหตุที่ทำให้มนุษย์โลภและไม่รู้จักพอ ดังนั้น หากมนุษย์ผู้นั้นได้รับผลตอบแทนสูงในการที่จะก่ออาชญากรรม ก็ย่อมไม่ลังเลที่จะตัดสินใจกระทำความผิดเลย โดยเฉพาะกับความผิดที่ซับซ้อนยากแก่การบังคับใช้กฎหมาย และโทษก็มีสถานเบา ซึ่งเป็นตามทฤษฎีการเลือก (Choice Theory) ที่มองว่ามนุษย์จะละเมิดกฎหมายต่อเมื่อมีเหตุผลส่วนตัวที่หากชั่งน้ำหนักระหว่างการได้มาซึ่งผลประโยชน์ และผลที่ตามมาจากการประกอบอาชญากรรม ผลลัพธ์ที่ได้คือ “ได้มากกว่าเสีย” มนุษย์ก็จะ “กล้าได้กล้าเสีย” โดยลงมือประกอบอาชญากรรมตามที่ตนต้องการ¹⁰¹

รัฐได้เล็งเห็นถึงปัจจัยในการก่ออาชญากรรมในข้อนี้ และเพื่อให้การดำเนินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดให้ความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะที่ได้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่สูง เพื่อเป็นการทำลายแรงจูงใจในการคิดหรือตัดสินใจที่จะกระทำความผิด

3) ความผิดนั้นมีลักษณะเป็นเรื่องยากที่จะนำกฎหมายทั่วไปมาดำเนินการลงโทษได้¹⁰²

การประกอบอาชญากรรมได้มีการพัฒนารูปแบบของการประกอบอาชญากรรมและขยายหน่วยงานซึ่งยากต่อการปราบปรามมากยิ่งขึ้น มาตรการริบทรัพย์สินตามความผิดมูลฐานนั้นเป็นมาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาที่ยังไม่สามารถทำลายแรงจูงใจในการก่ออาชญากรรมได้ จึงมีกฎหมายฉบับอื่นได้บัญญัติใช้มาตรการพิเศษ เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ได้บัญญัติการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไว้โดยเฉพาะ อาชญากรรมทางธุรกิจนั้นเป็นอาชญากรรมอีกประเภทที่มีแรงจูงใจในการก่อการกระทำความผิดและยากต่อการปราบปราม เพราะมีการดำเนินการกันอย่างลับซับซ้อนรัฐได้เล็งเห็นถึงปัจจัยในการก่ออาชญากรรมในข้อนี้ จึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้กับอาชญากรรมที่มีลักษณะยากแก่การปราบปรามเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพราะกฎหมายเป็นตัวกำหนดขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตลอดจนแนวทางและวิธีการดำเนินการกับปัญหาอาชญากรรม ทั้งนี้ก็เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4) ความผิดนั้นมีลักษณะเป็นภัยร้ายแรง กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวม¹⁰³

ความผิดลักษณะนี้มักจะเป็นคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรือเป็นคดีอาชญากรรมต่างๆ ไป แต่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายว่าด้วยแร่ กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

¹⁰⁰ ชัยนันท์ แสงปุตตะ. อ้างแล้ว. หน้า 25.

¹⁰¹ วีระพงษ์ บุญญากาศ. (2557). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: นิติธรรม หน้า 41.

¹⁰² เรื่องเดียวกัน. หน้า 41.

¹⁰³ ชัยนันท์ แสงปุตตะ. อ้างแล้ว. หน้า 26.

หรือกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม ความผิดฐานกักขังเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับการหลบเลี่ยงภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรหรือกฎหมายอื่น เป็นต้น

รัฐได้เล็งเห็นความร้ายแรงของความผิดประเภทดังกล่าว เพราะหากเกิดการกระทำความผิดเช่นนั้น ก็จะมีผลกระทบในวงกว้างอันเป็นการทำลายความมั่นคงและระบบเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้นำมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เช่น กฎหมายการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาใช้บังคับเพื่อให้เกิดการบรรลุผลของการป้องกันอาชญากรรม

5. มาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นบทบัญญัติกฎหมายอาญาฉบับแรกที่มีการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐานต่อตัวบุคคลและต่อทรัพย์สินทั้งในทางอาญาและทางแพ่ง โดยมีบทบัญญัติในทางแพ่งในการเสริมประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการฟอกเงิน โดยนำมาตรการการยึดทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้ในการสกัดกั้นแรงจูงใจของผู้กระทำความผิด อีกทั้งมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการฟอกเงินได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยสภาพบังคับทางกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ สภาพบังคับต่อตัวบุคคลและสภาพบังคับต่อทรัพย์สิน

5.1 สภาพบังคับของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อตัวบุคคล

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีวัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเพื่อนำมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ มาบังคับใช้กับการกระทำความผิดที่เป็นการฟอกเงินโดยกฎหมายฉบับนี้มีสภาพบังคับทั้งต่อตัวบุคคลผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและมีมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดด้วย โดยในส่วนของดำเนินการต่อบุคคลที่กระทำการฟอกเงินนั้น กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้การฟอกเงินเป็นรูปแบบการกระทำความผิดอาญาส่งผลให้ผู้กระทำความผิดในการฟอกเงินจะต้องมีโทษทางอาญา โดยสามารถแบ่งเป็น 3 กรณีดังต่อไปนี้¹⁰⁴

1) โอน รัับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้งการจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

(3) ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5

สำหรับกรณีบุคคลธรรมดากระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 60¹⁰⁵ ได้กำหนดโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 61¹⁰⁶ ได้กำหนดโทษในกรณีนิติบุคคลกระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินโดยกฎหมายได้กำหนดโทษปรับสองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท นอกจากนี้หากเป็นการกระทำความผิดของกรรมการ ผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

นอกจากนี้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฉบับนี้ มีบทบัญญัติลงโทษแก่ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อน ขณะหรือหลังกระทำความผิดต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น¹⁰⁷ หรือผู้ที่พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ¹⁰⁸ ตลอดจนมีการกำหนดความรับผิดของผู้สมคบในการกระทำความผิดอีกด้วย¹⁰⁹

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 60 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ”

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 61 บัญญัติว่า “นิติบุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 7 มาตรา 8 หรือมาตรา 9 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ในกรณีที่การกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งของนิติบุคคลเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ในความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น (1) สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด...”

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 8 บัญญัติว่า “ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ”

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 9 บัญญัติว่า “ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่ทำการขัดขวางนั้นคงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้”.

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นกฎหมายอาญาฉบับหนึ่งที่มีความทันสมัย มีรูปแบบการลงโทษผู้กระทำความผิด รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือช่วยเหลือสนับสนุน สมคอบในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามรูปแบบการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ซึ่งเป็นรูปแบบการประกอบอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ซึ่งสามารถลดจำนวนการประกอบอาชญากรรมในลักษณะการฟอกเงินได้มีประสิทธิภาพกว่ากฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าวมีสภาพบังคับที่ลงโทษต่อตัวทรัพย์สินที่มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

5.2 สภาพบังคับของกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อตัวทรัพย์สิน

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นกฎหมายอาญารูปแบบหนึ่ง ทำให้ในส่วนของสภาพบังคับทางกฎหมายของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อตัวทรัพย์สินมีการใช้มาตรการริบทรัพย์ในทางอาญา แต่ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในลักษณะที่เป็นการฟอกเงินนั้น มีรูปแบบความผิดที่ยากต่อการใช้บังคับกฎหมายและมีการได้มาซึ่งเงินและทรัพย์สินจำนวนมาก ซึ่งมาตรการในการริบทรัพย์ทางอาญายังไม่สามารถตอบสนองการสกัดกั้นแรงจูงใจในการกระทำความผิดในลักษณะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ดี จึงส่งผลให้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีการนำมาตราการเกี่ยวกับการบังคับทางทรัพย์สินตามกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับ โดยนำ “มาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง” มาใช้บังคับโดยถือเป็นกฎหมายอาญาฉบับแรกที่มีการนำมาตราการดังกล่าวมาใช้ควบคู่กับการริบทรัพย์ทางอาญา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดแรงจูงใจในการประกอบอาชญากรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมาตรการริบทรัพย์ในทางอาญาและยึดทรัพย์สินในทางแพ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การริบทรัพย์ในทางอาญา

การนำมาตราการในการริบทรัพย์ในทางอาญามาใช้กับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการริบทรัพย์ทางอาญาไว้ แต่เนื่องจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นกฎหมายอาญารูปแบบหนึ่ง จึงสามารถนำมาตราการการริบทรัพย์ในทางอาญามาใช้บังคับได้ โดยอาศัยบทบัญญัติพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 58¹¹⁰ จึงสามารถนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับได้ โดยมีหลักเกณฑ์การริบทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32¹¹¹ มาตรา 33¹¹² มาตรา 34¹¹³ โดย

¹¹⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 58 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดใดเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าวหรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผลหรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้”

¹¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ตกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

มาตรการริบทรัพย์ในทางอาญาถือเป็นการตัดแรงจูงใจในการกระทำความผิดอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้ รูปแบบการประกอบอาชญากรรมในลักษณะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนำมาซึ่งผลประโยชน์จำนวนมากมหาศาลและมีรูปแบบการกระทำความผิดที่สลับซับซ้อน โดยการใช้มาตรการการริบทรัพย์ในทางอาญาถือว่าเป็นโทษอย่างหนึ่ง ดังนั้นในการที่จะนำมาตราการการริบทรัพย์ในทางอาญามาใช้บังคับ จำต้องมีคำพิพากษาเสียก่อนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง จึงจะสามารถนำมาตราการการริบทรัพย์ในทางอาญาซึ่งเป็นโทษมาใช้บังคับได้ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีรูปแบบ ลักษณะการกระทำความผิดที่ยากต่อการรับฟังว่าจำเลยกระทำความผิดหรืออยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิด¹¹⁴

นอกจากนี้การบังคับใช้มาตรการการริบทรัพย์ในทางอาญาจำกัดอยู่แต่เพียงสามารถริบทรัพย์ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 ถึงมาตรา 38 เท่านั้น แต่ไม่สามารถป้องกันและปราบปรามทรัพย์สินในส่วนที่มีการโอน ยักย้าย ถ่ายเทไปยังบุคคลภายนอกได้ ดังนั้น มาตรการในการริบทรัพย์ในทางอาญาแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 จึงมีการนำอีกหนึ่งมาตรการในการบังคับลงโทษกับทรัพย์สินมาใช้บังคับ คือ มาตรการยึดทรัพย์ในทางแพ่ง

2) มาตรการยึดทรัพย์ในทางแพ่ง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นับเป็นบทบัญญัติกฎหมายอาญาฉบับแรกที่มีการนำมาตรการยึดทรัพย์ในทางแพ่งมาใช้บังคับ โดยมีการนำหลักการยึดทรัพย์ในทางแพ่งมาใช้จากกฎหมายต้นฉบับของสหประชาชาติ โดยมาตรการในการยึดทรัพย์ในทางแพ่งเป็นมาตรการที่มุ่งดำเนินการเอาผิดกับทรัพย์สินเป็นสำคัญ (In Rem) ซึ่งหมายถึงกระบวนการพิจารณาคดีที่ดำเนินการโดยเฉพาะต่อตัวทรัพย์สิน และมีผลต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลหรือกล่าวได้ว่าทรัพย์สินเป็นประธานแห่งคดี¹¹⁵

¹¹² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 บัญญัติว่า “ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจจับตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ

(2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิดเว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

¹¹³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34 บัญญัติว่า “บรรดาทรัพย์สิน

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

¹¹⁴ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ. (2548). รายงานฉบับสมบูรณ์ การกำหนดความผิดฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึด อาัยดและริบทรัพย์สิน ชุดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า 187-191

¹¹⁵ อรรถนพ ลิขิตจิตถะ. ถาม-ตอบเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. หน้า 147.

มาตรการยึดทรัพย์ในทางแพ่งที่นำมาใช้นี้มีความแตกต่างจากมาตรการการริบทรัพย์ทางอาญา กล่าวคือ มาตรการการริบทรัพย์ในทางอาญานั้นถือเป็นโทษอย่างหนึ่ง ดังนั้นในการที่จะลงโทษบุคคลใดจะต้องพิสูจน์ความผิดของบุคคลนั้น ๆ ให้ได้เสียก่อนว่ามีการกระทำความผิดจริงๆ ซึ่งรูปแบบการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นสามารถนำกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันมาแสวงหาพยานหลักฐานหรือพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ยาก ส่งผลให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในรูปแบบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การนำมาตรการการยึดทรัพย์ในทางแพ่งมาใช้บังคับ ถือได้ว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่กฎหมายฟอกเงินในต่างประเทศได้มีการนำมาใช้ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน โดยถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่มีฐานมาจากการกระทำความผิดตามความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงการจัดการกับทรัพย์สินหรือดอกผลในภายภาคหน้าด้วย โดยมีสาระสำคัญในการยึดอายัดทรัพย์สินตามกฎหมายแพ่งดังต่อไปนี้

(1) การดำเนินการยึดทรัพย์ทางแพ่งของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เมื่อมีการรายงานทางธุรกรรมมายังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว หากคณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่ามีความผิดอันควรสงสัย สามารถยึดอายัดทรัพย์สินไว้ได้ภายในระยะเวลา 90 วัน หรือหากมีกรณีเร่งด่วน เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถดำเนินการยึดทรัพย์สินไว้ก่อนแล้วแจ้งไปยังคณะกรรมการธุรกรรม¹¹⁶

(2) การดำเนินการให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเสนอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อมีการดำเนินการยึดอายัดตามมาตรา 48 มาแล้ว เมื่อมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สิน เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว¹¹⁷

¹¹⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 48 บัญญัติว่า “ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักยอก ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใด ที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นมีใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ

¹¹⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 51 บัญญัติว่า “เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 49 แล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ

(3) การดำเนินคดีของศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินหรือให้คืนทรัพย์สิน เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว เมื่อไต่สวนแล้วเห็นว่าทรัพย์สินเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและคำร้องขอคัดค้านของเจ้าของในการอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ได้ทรัพย์สินมาโดยชอบด้วยกฎหมายฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน แต่หากศาลไต่สวนคำร้องแล้วเห็นว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้ศาลมีคำสั่งคืนทรัพย์สินนั้น

(4) การดำเนินการยึดทรัพย์สินเพิ่มเติม

เมื่อศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ภายหลังจากมีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพิ่มเติมอีก ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลให้ยึดทรัพย์สินเพิ่มเติมได้¹¹⁸

(5) การดำเนินการยึดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว

พนักงานอัยการสามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งยึดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน¹¹⁹

(6) วิธีการดำเนินการยึดทรัพย์สินในทางแพ่ง

ให้นำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่การดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สินในทางแพ่งนี้

ความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง ฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณี

¹¹⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 54 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ และให้นำความในหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

¹¹⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 55 บัญญัติว่า “หลังจากที่พนักงานอัยการ ได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 49 หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เลขาธิการจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมี คำสั่งตามมาตรา 51 ก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมี เหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า